

Assessment and Prioritization of Needs among Retirees in Iran: A Case Study of The Civil Servants Pension Fund

Sattar Parvin *

Associate Professor, Department of Social Work,
Faculty of Social Science, Allameh Tabataba'i
University, Tehran, Iran.

Accepted: 23/8/2025

1. Introduction

According to United Nations forecasts, Iran's elderly population is projected to reach approximately 30 million by 2050, with the median age rising to 45 years. As the number of older adults and retirees increases, their specific needs, such as healthcare, recreational needs, emotional and psychological needs will also rise. Neglecting these multifaceted needs can degrade their quality of life and pose significant challenges to their mental, physical, social, and spiritual well-being. Therefore, assessment and prioritization of the demands and challenges of Iranian retirees through performing scientific researches becomes something essential. Such studies are vital for a foundation to plan and provide appropriate social and welfare services. Accordingly, this study aims to conduct a comprehensive assessment of the diverse needs of Iranian retirees of The Civil Servants Pension Fund.

Review: 20/1/2025

Received: 5/5/2024

2. Literature Review

Needs represent unfulfilled desires that must be met with the help of resources. According to Kaufman, a need implies a situation in which desired state encompasses various ideals, norms, preferences, expectations, and perceptions of what should be. He also has classified needs as 'need as a person's desires or opinions', 'need as a defect or problem', 'need as a desire or preference', and 'need as a gap'. The central topic of this research is the assessment and measurement of the needs of retired pensioners. Assessment of the needs means the process of organizing and prioritizing the needs of society. Its primary goal is producing information about people, organizations, and society, setting goals and understanding the current situation, identifying issues and problems, evaluating opinions about needs, and measuring the gap between the desired and current

ISSN: 2345-492X

eISSN: 2476-6429

* Corresponding Author: sparvin1359@gmail.com

How to Cite: Parvin, S. (2026). Assessing and prioritizing the needs of retirees in Iran (Case study of the National Pension Fund), *Journal of Social Development and Welfare Planning*, 16(65), 127-182.

situation. The result of such an assessment is a set of needs that are organized based on priority and basic measures.

3. Materials and Methods

The study has been conducted under the survey design. A sample size of 1,200 individuals were selected as a sample based on the consideration of Cochran formula. A multi-stage stratified random sampling approach was utilized so that national representation can be ensured. Primarily, Iran is divided into strata based on province. Within each provincial stratum, participants were selected through simple random sampling to achieve a probabilistically chosen sample. This method ensure proportional representation of the diverse geographical areas. Data were collected through telephone interviewing based on a synthesis of global experiences and similar foreign and Iranian studies. A researcher-made questionnaire was developed to measure retirees' needs across key dimensions, including health, family, livelihood, housing, welfare-recreational services, cultural-community needs, and other needs.

4. Results

The findings indicate the mean age is 63.17 years, with an average of 32.2 years of service. The cohort was primarily male and married, with a very small proportion being single. Educational attainment is generally low among respondents. Economic pressures are evident, as deteriorating living conditions have compelled nearly 20% of retirees to seek post-retirement employment. A high rate of homeownership (89.6%) is observed, potentially indicative of the influence of institutional factors in Iran, such as employer-provided housing facilities or land grants, which have historically facilitated asset accumulation. Finally, a majority (over 60%) of the sample are car owners. Based on table 1, Family needs, health, and livelihoods are the highest priorities among respondents. Housing, rehabilitation, and welfare and recreational services are the lowest priorities.

Table 1: Prioritization of Respondents' Needs Based on Mean Ranking

Indicator	Mean Priority	Indicator	Mean Priority
Family needs	3.98	Other items	3.43
Health	3.89	Welfare and recreational services	2.94
Livelihood	3.89	Housing	2.42
Cultural and social needs	3.65	-	-

Note: Needs are ranked in descending order of priority. A higher mean score indicates a higher priority. The average score is between 1 and 5.

5. Conclusion

The findings of the study indicate that assessing the needs of retirees of The Civil Servants Pension Fund and its prioritization in Iran is the basis for any planning and policymaking. Continuous assessment and prioritization of needs is something essential to improve the quality of life of Iranian retirees. Family, health, and livelihood needs closely linked with each other have the highest priority among retired respondents. Conducting comparative studies and utilizing the experience of other countries, providing real, material, psychological, and social support to retirees to meet family needs - given the importance of the family in Iran -, paying attention to health, welfare and recreational services for retirees by designing tourist cities and senior-friendly cities based on their diverse needs and respecting their position in the family and society, paying attention to the heterogeneity of needs and the population of retirees. The above-mentioned statements are the suggestions that can be made so that the quality of life of retirees and their access to facilities can be improved.

Keywords: Prioritization, Retirement, Need, Survey, The Civil Servants Pension Fund

فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی
دوره شانزدهم، شماره ۶۵، زمستان ۱۴۰۴، ص ۱۲۷-۱۸۲
qjds.atu.ac.ir
DOI: doi.org/10.22054/qjds.2025.79036.2587

سنجش و اولویت بندی نیازهای بازنشستگان در ایران (مورد مطالعه صندوق بازنشستگی کشوری)

دانشیار مددکاری اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران،
ایران.

ستار پروین * ID

چکیده

هدف این پژوهش، سنجش و اولویت‌بندی نیازهای مربوط به بازنشستگان صندوق بازنشستگی کشوری در ایران است. رشد تعداد بازنشستگان و سالمندان در کشور ایران با حرکت جمعیت به سمت میان‌سالی و سالمندی، همواره دغدغه سیاست‌گذاران برای تأمین نیازها و ارائه خدمات متناسب با این گروه‌های جمعیتی بوده است. روش پژوهش، پیمایش است که از ابزار پرسشنامه محقق ساخته برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش که بالغ بر ۱ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر است شامل همه بازنشستگان صندوق بازنشستگی کشوری می‌شود. بر اساس فرمول کوکران تعداد ۱۲۰۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شده که به شیوه نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب و بر اساس استان‌ها گزینش شده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد در اغلب شاخص‌ها، میزان اولویت نیازها برای پاسخگویان بسیار بالا است. نیازهای خانوادگی، سلامت عمومی و معیشت بالاترین اولویت‌ها را در میان پاسخگویان داشته است. همچنین کمترین اولویت‌ها نیز مربوط به مسکن، توان‌بخشی و خدمات رفاهی و تفریحی بوده است. از سوی دیگر داده‌ها نشان می‌دهد که وضعیت اولویت نیازها در میان همه گروه‌های اجتماعی یکسان نبوده و تفاوت‌های میانگین معناداری بین گروه‌های مختلف اجتماعی وجود دارد. نتایج این پژوهش می‌تواند در شناخت و اولویت‌بندی نیازهای مستمری‌بگیران صندوق بازنشستگی کشوری و برنامه‌ریزی مناسب برای برآورده کردن این نیازها و در نهایت بهبود کیفیت زندگی آنان مورد استفاده قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: اولویت‌بندی، بازنشستگی، نیاز، پیمایش، صندوق بازنشستگی کشوری

بیان مسئله

امروزه پدیده سالمندی با عنایت به افزایش شمار آنان در جهان، مباحث مهم و متعددی را به خود اختصاص داده است، چنانچه بر طبق آمار سازمان ملل در سال ۲۰۱۷ میلادی، تعداد کل سالمندان جهان ۹۶۲ میلیون نفر بوده است که پیش‌بینی می‌شود این رقم در سال ۲۰۵۰ به ۲٫۱ میلیارد نفر ارتقاء یابد. بر اساس پیش‌بینی سازمان ملل، تعداد سالمندان ایران در سال ۲۰۵۰ به حدود ۳۰ میلیون نفر و میانه سنی جمعیت به ۴۵ سال افزایش خواهد یافت (نک زنجری و صادقی، ۱۳۹۹: ۱-۵). در کشور ایران، تعداد سالمندان و بازنشستگان بخش کمتری از جمعیت کشور را به خود اختصاص داده است، اما با توجه به آغاز مرحله انتقال ساختار سنی از جوانی به سالمندی و افزایش سرعت رشد جمعیت سالمند و بازنشستگان در مقایسه با رشد کل جمعیت کشور و پیش‌بینی افزایش تعداد و سهم سالمندان در آینده، بر لزوم برنامه‌ریزی آینده‌نگرانه برای کنترل چالش‌های این گروه از جمعیت تأکید می‌شود. با افزایش شمار سالمندان و بازنشستگان، نیازهای خاص آنان مانند نیازهای دارویی، نگهداری و مراقبت و ... نیز افزایش می‌یابد.

با آغاز زندگی پس از بازنشستگی تغییرات روانی، جسمی و اجتماعی در افراد ایجاد می‌شود که در نتیجه، هم نیازها تغییر می‌کند و هم می‌تواند کیفیت زندگی افراد را با چالش مواجه کند. کیفیت زندگی افراد بازنشسته و تغییر در نیازهای ایشان تحت تأثیر متغیرهای مختلفی مانند سن، وضعیت سلامت ذهنی، درآمد ماهانه خانوار، فعالیت‌های اوقات فراغت و نابرابری در حوزه سلامت است (Kim and Hwang, 2022). بهزیستی در این مرحله از زندگی شامل سلامت جسمانی (حفظ سطح بدنی خوب)، روانی و شناختی (خودشناسی، توانایی دیدن چیزها، یادگیری مادام‌العمر و ایمان)، مشارکت اجتماعی (حمایت اجتماعی، امنیت مالی، مشارکت در اجتماع) و استقلال (داشتن توانایی جسمی و ذهنی برای زندگی بدون حمایت و همچنین استقلال مالی از خانواده و دوستان) است (Abud et al, 2022 & Toyé et al, 2021). بعلاوه، روابط اجتماعی به‌ویژه حمایت خانواده مهم‌ترین عنصر برای افزایش رضایت از زندگی و کیفیت لذت از زندگی در افراد بازنشسته است (Wong,)

(2019). بی‌توجهی به نیازهای بازنشستگان در تمام ابعاد آن - چه در مقام برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری و چه در مقام انجام پژوهش‌های علمی - می‌تواند کیفیت زندگی آنان را تنزل دهد و سلامت روانی، جسمانی، اجتماعی و معنوی آنان را با چالش و مخاطره مواجه کند؛ موضوعی که در نهایت بر برآورده کردن نیازهای بازنشستگان تأثیرگذار است.

هرگونه برنامه‌ریزی در رابطه با سالمندان و بازنشستگان ضرورتاً باید با تأمین نیازها، مطالبات و خواسته‌های آنان آغاز شود. این خود سالمندان و بازنشستگان هستند که باید مسائل و مشکلات مربوط را شناسایی کرده، شیوه‌های برطرف کردن این مسائل و برآوردن نیازها را مشخص کرده و مهم‌تر از همه، در برطرف کردن این نیازها و مسائل مشارکت داشته باشند. به همین دلیل، مطالعات مربوط به نیازسنجی از نیازها، خواسته‌ها مشکلات و مسائل افراد سالمند و بازنشستگان و اولویت‌بندی این نیازها و مطالبات می‌تواند به شناخت این گروه سنی در جامعه ایران کمک کند و زمینه برنامه‌ریزی و تأمین رفاهی و اجتماعی مناسب آنان را فراهم سازد. به نظر می‌رسد چنین موضوعی یکی از مهم‌ترین حلقه‌های گمشده در پژوهش‌های مربوط به زندگی بازنشستگی در ایران است.

این موضوع از آنجا اهمیت می‌یابد که باوجود ارائه برنامه‌های متنوع در زمینه بهبود کیفیت زندگی و رفاهی، در سال‌های گذشته شاهد رشد روزافزون اعتراضات و مطالبات سالمندان و بازنشستگان - واقعی و یا ذهنی - در سطح عمومی جامعه بوده‌ایم که تا حد زیادی می‌تواند نشان‌دهنده عدم آگاهی از مطالبات و خواسته‌های آنان و مهم‌تر از آن، ارائه راهکارها و شیوه‌های حل این مسائل باشد. نهایت اینکه سیاست [های دولتی] که بر نیازهای سالمندان [و بازنشستگان] متمرکز باشد، تضمین می‌کند که از حقوق افراد سالمند محافظت می‌شود و در برنامه‌ها و سیاست‌های دولت‌ها نادیده گرفته نمی‌شوند (Toquero, 2021).

اکنون سؤال این است در چنین شرایط نگران‌کننده‌ای، جایگاه سالمندان و به تبع آن بازنشستگان در جامعه چگونه قابل‌تعریف است. بدون شک پاسخ به این سؤال نیازمند نظرسنجی از خود بازنشستگان درباره مهم‌ترین اولویت‌های زندگی آن‌ها، احصای نیازها و

مطالباتشان و دسته‌بندی و اولویت‌گذاری آن برای حل این نیازها با رویکرد مشارکتی خواهد بود. بخش‌های مختلف نهادهای دولتی و حاکمیتی، در قالب برنامه‌های مربوط به بازنشستگی در کشور، تدابیر ویژه‌ای را برای تسهیل امور سالمندان در مراکز مختلف به مرحله اجرا درآورده که هرچند به دلیل جمعیت جامعه پیوسته در حال تغییر بازنشستگان، همواره در حال نو و دگرگون شدن بوده است ولی در مجموع از نظر این قشر بازنشسته به جهت ارزش نهادن به این گروه سنی و تغییر نگرش‌ها و نیازها و همچنین مسائلی مانند تحریم، تورم، بیماری و ... قوانین حمایت از سالمندان و بازنشستگان در کشور به نظر می‌رسد کلی جامع و کامل نیست و بسیاری از مسائل و مشکلات سالمندان کشور از جمله بازنشستگان با توجه به بافت فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی جامعه نادیده گرفته شده‌اند.

با این حال، برنامه‌های مختلفی از سوی صندوق بازنشستگی کشور ارائه شده است ولی همچنان مطالبات و توقعات واقعی یا آرمانی - بازنشستگان مبتنی بر نیازهای آن‌ها وجود دارد. برآورده کردن نیازهای متنوع و متکثر واقعی و کاستن از توقعات گهگاه غیرواقع‌بینانه حقوق‌بگیران صندوق بازنشستگی کشوری در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های آتی، نیازمند بررسی نیازها و اولویت‌های زندگی این قشر از جامعه است. این پژوهش تلاشی علمی در این راستا هست. با این حال سالمندان به دلیل شرایط روانی و جسمانی خاص خود نیازهای متنوعی دارند موضوعی که در پژوهش‌های داخلی کمتر موردعناایت و توجه پژوهشگران بوده است و این خلأ پژوهشی کاملاً نمود دارد، پژوهش حاضر در راستای سنجش نیازهای سالمندان در ابعاد مختلف آن، تلاش دارد تا به این سؤال پاسخ دهد که مستمري‌بگیران بازنشسته دارای چه نیازهایی هستند؟ مهم‌ترین اولویت‌های این نیازها از نظر پاسخگویان کدام‌اند؟ و بر اساس متغیرهای مختلف (سن، جنس، درآمد، وضعیت تأهل و...) نیازهای موردسنجش دارای چه وضعیتی هستند؟

پیشینه تجربی

بررسی پیشینه پژوهش در موضوع مورد مطالعه نشان می‌دهد که برخی پژوهش‌ها به بررسی یا یکی از نیازهای سالمندان پرداخته‌اند و به‌طور مشخص کمتر بازنشستگان را که ممکن است در سن سالمندی باشند یا نباشند مورد مطالعه قرار داده‌اند. در ادامه به ارائه برخی از این پژوهش و سپس پژوهش‌های خارجی پرداخته می‌شود.

موسایی در پژوهشی با عنوان آثار اجتماعی و روحی بازنشستگی اعضای هیأت علمی: مورد مطالعه در دانشگاه تهران نشان می‌دهد افراد بازنشسته اعضای هیأت علمی بعد از تجربه بازنشستگی با چالش‌هایی مانند اختلال در روابط خانوادگی، نگرانی از آینده، منزوی شدن، حس ناامیدی، احساس بی‌مصرفی، اختلال در خواب، حس تنهایی، ضعف حافظه، اختلال در روابط جمعی و تشدید دردهای جسمانی مواجه می‌شوند (موسایی، ۱۳۸۳: ۱۵۷-۱۸۰).

محقق کمال و همکاران در مقاله‌ای با عنوان بررسی نیازهای سلامتی سالمندان مستمری‌بگیر سازمان تأمین اجتماعی و بازنشستگی کشوری که به بررسی کیفیت زندگی و نیازهای بازنشستگان ایران پرداخته است، نشان می‌دهند مهم‌ترین نیاز سالمندان، درآمد (۷/۵۱ درصد) آن‌ها مربوط می‌باشد. همچنین وضعیت سلامت پاسخگویان بیانگر آن است که مهم‌ترین مشکلات سالمندان بازنشسته به ترتیب شامل مشکلات قلبی و عروقی، عضلانی اسکلتی (۵/۳۳ درصد) و شنوایی و بینایی (۳/۱۹ درصد) می‌شود (محقق کمال و همکاران، ۱۳۸۷: ۸-۱۵).

پژوهش داوری فیض پورآذر و همکاران با عنوان شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای آموزشی سالمندان ایرانی که به شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای آموزشی سالمندان ایرانی به‌عنوان پیش‌نیاز مداخله آموزشی سالمندان نشان می‌دهد نیازهای سالمندان به ترتیب عبارت‌اند از: ۱. مهارت‌های ارتقای سلامت جسمانی، ۲. مهارت مدیریت احساسات و هیجانات منفی، ۳. خودشناسی، ۴. احساس رضایت، ۵. مهارت برقراری روابط بین فردی و مهارت‌های خودآموزی (فیض پورآذر و همکاران، ۱۴۰۲: ۳۷۸-۳۹۵).

بلوچ رفسنجانی و همکاران در مقاله‌ای با عنوان نیازهای سلامت سالمندان شهرستان رفسنجان به نیازهای سلامت سالمندان در شهر رفسنجان پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد بیشترین فراوانی نیازهای برآورده نشده مربوط به نیازهای روان‌شناختی (ناراحتی‌های روانی ۳/۱۲ درصد)، در زمینه نیازهای جسمانی: حافظه (۳/۹ درصد) و در زمینه نیازهای محیطی، نیاز در زمینه محل سکونت (۲/۵ درصد) می‌باشد. بیشترین فراوانی نیازهای برآورده شده شامل نیازهای جسمانی؛ نیازهای دارویی (۵/۶۷ درصد)، اختلالات جسمانی (۶۴ درصد) و بیشترین موارد عدم نیاز در زمینه نیازهای روان‌شناختی شامل دریافت حقوق و مزایا، نوشیدن الکل، خودزنی عمدی و خودزنی اتفاقی می‌شود (بلوچ رفسنجانی و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۳۲-۲۴۵). در همین راستا، پژوهش قلی زاده و همکاران (۱۳۹۸: ۶۸-۷۵) در مقاله‌ای با عنوان شناسایی نیازهای مرتبط با سلامت سالمندان شهر سبزوار که در شهر سبزوار انجام شده است نشان می‌دهند بیشترین نیازهای برآورده نشده سالمندان در حوزه نیازهای جسمی و پس‌از آن نیازهای اجتماعی بوده است و نیازهای محیطی از کمترین اولویت برخوردار بوده است. پژوهش چراغی و همکاران (۲۰۲۳) در مقاله‌ای با عنوان ارزیابی نیازهای سلامت سالمندان: یک مرور نظام‌مند، شش حوزه اصلی مرتبط با سلامت سالمندان را با استفاده از مطالعه پایگاه داده‌های بین‌المللی مورد شناسایی قرار داده‌اند که عبارت‌اند از: (۱) نیازهای جسمی، (۲) نیازهای روانی، (۳) نیازهای اجتماعی، (۴) نیازهای محیطی، (۵) نیازهای سواد سلامت، و (۶) فناوری کمکی هوشمند (قلی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸: ۶۸-۷۵).

در پژوهش ابود و همکاران^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان عوامل تعیین‌کننده پیری سالم: مروری نظام‌مند بر ادبیات معاصر ده عامل تعیین‌شده برای سالمندی سالم - که ارتباط نزدیکی با موضوع نیازهای سالمندان و بازنشستگان دارد - شامل فعالیت بدنی، رژیم غذایی، خودآگاهی، دیدگاه/نگرش، یادگیری مادام‌العمر، ایمان، حمایت اجتماعی، امنیت مالی، مشارکت اجتماعی و استقلال در نظر می‌گیرند.

در مقاله‌ای با عنوان شناسایی نیازهای سالمندان مرتبط با روزانه فعالیت‌ها: مطالعه کیفی که توسط وسترمایر و همکاران^۱ (۲۰۲۳) انجام شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد نیازهای مشارکت‌کنندگان در فعالیت‌های روزانه شامل حمل‌ونقل، سلامت، محیط زندگی، فعالیت‌های شغلی و داوطلبانه، فعالیت اجتماعی و فعالیت‌های تفریحی می‌شود. همچنین چاجا و همکاران^۲ (۲۰۱۹) مدل مرکز تحقیقات و آموزش در زمینه افزایش سن و فناوری^۳ نیازها و خواسته‌های سالمندان را در شش حوزه فعالیت شناسایی کرده است شامل سلامت، محیط زندگی، کار و فعالیت‌های داوطلبانه، فعالیت‌های اوقات فراغت، ارتباطات و مشارکت اجتماعی و حمل‌ونقل.

کالانکووا و همکاران^۴ (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان نیازهای برآورده نشده سالمندان به ارزیابی مطالبات سالمندان در حوزه مراقبت‌های درمانی و بهداشتی پرداخته‌اند. هدف این پژوهش، ارزیابی یافته‌های پژوهش‌های تجربی درباره نیازهای درمانی برآورده نشده سالمندان از نقطه‌نظر خود سالمندان عنوان شده است. نیازهای درمانی برآورده نشده با استفاده از طبقه‌بندی سازمانی بهداشت جهانی شناسایی شدند که بر اساس نیازهای فیزیکی، روان‌شناختی و روانی، طبقه‌بندی شده و غالباً به‌واسطه تجربیات افراد مشخص شده‌اند. نیازهای درمانی برآورده نشده در این پژوهش به بیماران فقیر ارتباط دارد. این پژوهش نشان می‌دهد که برون‌دادهای مراقبت‌های درمانی نامناسب رشته‌ای از مسائل عملی جدی برای سالمندان در مراکز درمانی ایجاد می‌کند که متعاقب آن مسائلی اخلاقی را شکل می‌دهد که باید به آن رسیدگی شود. مراقبت‌های درمانی برآورده نشده عمدتاً منجر به به حاشیه رانده شدن، حذف سالمندان و نابرابری در ارائه خدمات می‌شود.

-
1. Westermeyer et al
 2. Czaja et al
 3. CREATE
 4. Kalánková et al

عبدی و همکاران^۱ (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان فهم نیازهای حمایتی و مراقبتی سالمندان در کشور بریتانیا نشان می‌دهند که سالانه بر تعداد افراد سالمند در بریتانیا افزوده شده درحالی که میزان و نرخ امکانات و تسهیلات متناسب با نرخ رشد سالمندی افزایش پیدا نکرده است. یکی از مهم‌ترین چالش‌ها در رابطه با نیازهای سالمندان مسئله امکانات درمانی و مراقبتی است. این پژوهش که با استفاده از روش فرا تحلیل انجام شده است سعی دارد تا با استفاده از پژوهش‌های پیشین اولویت‌های سالمندان در بخش‌های مختلف را مورد ارزیابی قرار دهد. این مطالعه نشان می‌دهد که افراد مسن به دلیل زندگی با شرایط مزمن با طیف وسیعی از چالش‌های فیزیکی، اجتماعی و روانی مواجه‌اند و در سه حوزه اصلی به مراقبت و حمایت نیاز دارند: (۱) فعالیت‌ها و روابط اجتماعی. (۲) سلامت روانی و (۳) فعالیت‌های مربوط به تحرک، خود مراقبتی و زندگی در منزل. به‌هرحال میزان پژوهش‌هایی که در حوزه سالمندی انجام شده بسیار گسترده بوده و هر یک از این مطالعات هم موضوع پژوهشی خاصی را با توجه به یکی از نیازها و مسائل سالمندان در نظر گرفته‌اند با این حال ذکر این نکته حائز اهمیت است که تقریباً همه پژوهش‌های داخلی، جامعه آماری و نمونه‌گیری‌ها یا محدود بوده و یا به یک شهر و یا منطقه خاص منحصر شده است. از سوی دیگر، تقریباً در هیچ‌کدام از پژوهش‌ها اولویت‌بندی‌هایی بین نیازها و مطالبات سالمندان در حوزه‌های مختلف و در میان گروه‌های جمعیت شناختی انجام نشده است.

چارچوب نظری

بازنشستگی، به معنای جدا شدن فرد از نقشی که سال‌های متمادی داشته و در قالب جدیدی درآمدن است که با تغییراتی در کار، ارتباط، تصویر از خود و بروز نگرانی همراه است (حبیب‌پور و همکاران، ۱۴۰۱: ۱-۴۶). این رویداد می‌تواند به‌عنوان یک فقدان^۲

1. Abdi et al
2. loss

تجربه شود و افراد را به سمت تجربه احساسات ناخوشایند و مشکلات در سازمان‌دهی زندگی جدید سوق دهد. عوامل مختلفی در هدفمندی افراد بازنشسته در زندگی و در نتیجه تأمین بهتر نیازهای آنان تأثیر گذارند که از جمله می‌توان به عوامل اجتماعی-جمعیتی مانند داشتن سطح تحصیلات بالا، متأهل بودن و کسب درآمد بالا اشاره کرد همچنین عوامل دیگری مانند سلامت و رفاه، فعالیت بدنی، سواد سلامت، خوش بینی، تاب‌آوری، حمایت اجتماعی، یکپارچگی اجتماعی (خانواده و رفتارهای اجتماعی، روابط اجتماعی، تماس مکرر با دوستان، مشارکت اجتماعی و معنویت در آن تأثیر گذارند (Coelho et al, 2023).

به‌طور کلی در ادبیات نظری مرتبط با بازنشستگی دو دیدگاه وجود دارد: دیدگاه تجربه فقدان^۱ و دیدگاه تجربه دست آورد^۲ (Chia et al, 2024). در رویکرد اول، بر پیامدهای نامطلوب روان‌شناختی مرتبط با این گذار مهم زندگی تأکید می‌شود. برای مثال، در نظریه نقش گذار^۳ به بازنشستگی شامل از دست دادن یک نقش اجتماعی حیاتی است که می‌تواند به استرس روانی و کاهش رفاه بازنشستگان، به‌ویژه در میان کسانی که به شدت با حرفه خود احساس هویت می‌کنند، منجر شود. رویکرد دوم، بر فرصت‌هایی برای افزایش رفاه در سال‌های پس از بازنشستگی تأکید دارد. به‌عنوان مثال، از دیدگاه نظریه تداوم^۴، افراد تمایل دارند الگوهای سبک زندگی، عزت نفس و ارزش‌های قبلی خود را حفظ کنند، حتی زمانی که از حرفه خود خارج می‌شوند. بنابراین، بازنشستگی لزوماً منجر به ناسازگاری و پریشانی نمی‌شود.

بر اساس رویکرد مسیر زندگی^۵ مسیرهای زندگی فردی - در اینجا افراد بازنشسته - توسط ترکیبی از ویژگی‌های شخصی، کنش‌های فردی و شرایط اجتماعی و نهادی شکل

-
1. loss experience
 2. gain experience
 3. Role Theory
 4. Continuity Theory perspective
 5. life course perspective

می‌گیرند. در راستا عوامل جمعیت‌شناختی (نظیر سن، جنس درآمد، محل زندگی و...)، ویژگی‌های شخصی، متغیرهای اجتماعی (مانند حمایت اجتماعی و روابط اجتماعی) متغیرهای شغلی بر کیفیت و رضایت‌مندی بازنشستگی و در نتیجه اولویت‌بندی و تأمین نیازهای با نشستگان تأثیرگذارند (همان). رضایت‌مندی از زندگی با تأمین نیازهای بازنشستگان پیوند دارد به طوری که اگر میزان آن بالا باشد به همان میزان تأمین نیازها صورت می‌پذیرد. در این راستا عواملی مانند خودکارآمدی، مشارکت در فعالیت، سلامت، درآمد، سن و برنامه‌ریزی بازنشستگی تأثیرگذارند (Siguaw et al, 2017).

رضایت بازنشستگی [و در اینجا تأمین نیازها] با ادغام اجتماعی، پذیرش نقش‌های اجتماعی جدید، و فرصت‌هایی برای فعال بودن در داخل و خارج از حوزه خصوصی، مانند داوطلب شدن یا شرکت در باشگاه‌ها یا فعالیت‌های اوقات فراغت مرتبط است. صرف‌نظر از برنامه‌ریزی، کیفیت روابط خانوادگی عنصر مهمی برای رضایت یا نارضایتی دوران بازنشستگی می‌باشد (Principi et al, 2018). نیازها بیانگر خواسته‌هایی است که برآورده نشده و باید به کمک منابع مرتفع شود. از نظر کافمن، نیاز بر موقعیتی دلالت دارد که در آن وضعیت مطلوب یا موردنظر دربرگیرنده ایده آل‌ها، هنجارها، ترجیحات، انتظارات و ادراکات مختلف درباره آنچه باید باشد است (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۴: ۵۰). همچنین نیاز به معنای امکان یا آمادگی واکنش نشان دادن به شیوهای خاص، تحت شرایطی خاص تعریف شده است (موری ۱۹۳۸ به نقل از هزارجریبی و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۳-۱۰۹).

مازلو (۱۹۷۰) نیازهای اساسی انسان را به ترتیب اهمیت این‌گونه تقسیم‌بندی می‌کند: نیازهای طبیعی، نیاز به امنیت، نیاز به پذیرش، نیاز به احترام، نیاز به خود واقعیت بخشیدن (کوئتر و همکاران، ۱۳۸۴: ۳۸۹). کافمن، از نظر اجتماعی، نیازها را به صورت زیر طبقه‌بندی کرده است: ۱- نیاز به معنای خواسته‌ها یا نظرات افراد ۲- نیاز به عنوان نقص یا مشکل ۳- نیاز به عنوان خواست یا ترجیح ۴- نیاز به معنای فاصله یا شکاف (نک فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۴: ۵۰).

موضوع محوری این پژوهش ارزیابی و سنجش (نیازسنجی^۱) نیازهای مستمری‌بگیران بازنشسته است. نیازسنجی به معنای فرایند نظم‌بخشی و اولویت‌بندی نیازهای اجتماع است و هدف نخست آن تولید اطلاعات درباره مردم، سازمان‌ها و جامعه، تعیین اهداف و شناخت وضعیت موجود، شناسایی مسائل و مشکلات، سنجش نظرات در خصوص نیازها و سنجش فاصله وضع مطلوب و موجود می‌باشد (نیازی و گنجی، ۱۳۹۲). نتیجه نیازسنجی عبارت است از مجموعه‌ای از نیازها که بر اساس اولویت تنظیم شده‌اند و باید برای کاهش و برطرف کردن آنها اقدامات اساسی صورت گیرد (عباس زادگان و ترک زاده، ۱۳۷۹: ۶۵). در نهایت در این پژوهش برای سنجش نیازهای مستمری‌بگیران بازنشسته - که در قالب یک پرسشنامه محقق ساخته بر اساس تجارب جهانی و پژوهش‌های مشابه خارجی و داخلی احصا شده است - ابعاد زیر در نظر گرفته شد. برخی از این شاخص‌ها دارای چند مؤلفه هستند شامل: سلامت (محقق کیما و همکاران ۱۳۸۷)، نیازهای خانوادگی (موسایی ۱۳۸۳ و Wong, 2019)، معیشت (ملایی و همکاران، ۱۴۰۰، et al, 2019)، مسکن (Kim and Hwang, 2022)، خدمات رفاهی و تفریحی (Westermeyer et al, 2023)، نیازهای فرهنگی اجتماع، (Silva et al, 2022)؛ شیرعلی و شهبازی، ۱۳۹۹) و موارد متفرقه (چراغی و همکاران، ۲۰۲۳، Westermeyer et al, 2023). با این حال برای فهم بهتر نیازهای جامعه مورد مطالعه، شاخص‌های هفتگانه فوق‌الذکر در تناظر با متغیرهای زمینه‌ای قرار داده شده است. این متغیرها عبارت‌اند از: جنس، سن، وضعیت تأهل، تحصیلات، تعداد سال‌های بازنشستگی، اشتغال بعد از بازنشستگی، تعداد فرزندان تحت تکفل و درآمد خانوار. بنابراین - برای فهم بهتر موضوع و یافته‌ها - بر اساس این متغیرها می‌توان فرضیاتی را طرح کرد که در بخش یافته‌ها قابل‌رؤیت است.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر که به سنجش وضعیت نیازها های حقوق‌بگیران بازنشسته صندوق بازنشستگی کشوری می‌پردازد، پیمایش- از طریق تماس تلفنی- می‌باشد. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته گردآوری شده است. با توجه به موضوع پژوهش و وسعت مکانی، از نمونه‌گیری احتمالی و روش طبقه‌ای متناسب و تصادفی بر مبنای استان استفاده شده است. به این صورت که در مرحله اول به میزان سهم هر استان از بازنشستگان صندوق کشوری، تعداد نمونه را انتخاب شده است. پس از آن و بر اساس تعداد سهم در هر استان به صورت تصادفی نمونه‌ها انتخاب شده‌اند. با لحاظ کردن جامعه آماری به تعداد ۱۲۲۰۹۲۶، میزان حجم نمونه ۳۸۴ نفر می‌باشد ولی با توجه به تنوع طبقات و گروه‌های مختلف برای انتخاب نمونه به روش تصادفی، حجم نمونه ۱۲۰۰- یعنی حدود سه برابر فرمول کوکران- نفر از بازنشستگان صندوق بازنشستگی کشوری انتخاب شده است. داده‌ها پس از جمع‌آوری با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. همچنین در تجزیه و تحلیل از آزمون‌های آمار پارامتریک استفاده شده و طبیعی (نرمال) توزیع نمره‌ها در جامعه و مساوی بودن واریانس‌های جامعه گروه‌های مقایسه مورد بررسی قرار گرفته است، همچنین مقیاس اندازه‌گیری نیز فاصله‌ای می‌باشد^۱.

در جدول زیر سهم استانی پاسخگویان ارائه شده است.

۱- لازم به ذکر است به دلیل جلوگیری از طولانی شدن تعداد صفحات مقاله، تعاریف نظری و عملیاتی شاخص‌های پژوهش بیان نشده است. خوانندگان محترم می‌توانند به اصل گزارش که در سایت صندوق بازنشستگی کشوری موجود هست مراجعه کنند.

جدول ۱- سهم استانی پاسخگویان نسبت به کل تعداد نمونه

نام استان	تعداد کل بازنشستگان صندوق کشوری	تعداد نمونه (از ۱۲۰۰ نفر)
آذربایجان شرقی	۶۲۰۴۵	۶۱
آذربایجان غربی	۴۱۳۸۱	۴۱
اردبیل	۱۷۸۱۳	۱۷
اصفهان	۸۵۶۴۵	۸۴
البرز	۲۸۹۳۲	۲۸
ایلام	۱۰۰۶۷	۱۰
بوشهر	۱۳۸۲۳	۱۴
تهران	۲۳۷۵۶۰	۲۳۳
چهارمحال و بختیاری	۱۵۰۷۶	۱۵
خراسان جنوبی	۱۴۲۵۸	۱۵
خراسان رضوی	۹۵۰۶۲	۹۳
خراسان شمالی	۱۰۵۲۶	۱۰
خوزستان	۵۱۴۰۶	۵۱
زنجان	۱۵۴۲۱	۱۵
سمنان	۱۵۷۱۳	۱۵
سیستان و بلوچستان	۲۱۶۷۵	۲۱
فارس	۸۵۳۲۴	۸۴
قزوین	۱۵۷۶۳	۱۵
قم	۱۲۰۰۹	۱۱
کردستان	۲۱۱۱۲	۲۱
کرمان	۴۷۵۱۰	۴۶
کرمانشاه	۳۰۳۳۳	۳۰
کهگیلویه و بویراحمد	۱۲۱۳۳	۱۲
گلستان	۲۵۶۵۹	۲۵
گیلان	۵۷۵۵۹	۵۷
لرستان	۲۴۹۶۳	۲۵
مازندران	۶۴۲۴۱	۶۳
مرکزی	۲۲۶۷۷	۲۲

سنجش و اولویت‌بندی نیازهای بازنشستگان در ایران...، پروین | ۱۴۳

۱۴	۱۳۹۲۸	هرمزگان
۳۰	۲۹۴۶۸	همدان
۲۲	۲۱۸۳۴	یزد
۱۲۰۰	۱۲۲۰۹۲۶	جمع کل

ابتدا از طریق اعتبار محتوا، ابعاد نیازهای ۷ گانه بازنشستگان در پرسشنامه بیان شده است و سپس با استفاده از اعتبار صوری و احصا نظرات متخصصان در رشته‌های مختلف در حوزه سالمندی، اعتبار پرسشنامه و شاخص‌های آن مورد تأیید قرار گرفته است. در این پژوهش برای سنجش پایایی گویه‌های ساخته‌شده، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد میزان آلفای شاخص‌های مربوط به نیازهای بازنشستگان در جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۲- میزان پایایی شاخص‌های پژوهش

نام شاخص	میزان آلفا	آزمون بارتلت
سلامت	۰/۶۷	۰/۰۰۰
نیازهای خانوادگی	۰/۷۴	۰/۰۰۰
معیشت	۰/۷۶	۰/۰۰۰
مسکن	۰/۶۹	۰/۰۰۰
خدمات رفاهی و تفریحی	۰/۷۷	۰/۰۰۰
نیازهای اجتماعی و فرهنگی	۰/۷۳	۰/۰۰۰

همان‌طور که داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد، همه شاخص‌های این تحقیق از میزان آلفای قابل قبولی برخوردار بوده و از این رو شاخص‌های پژوهش پایایی لازم را دارند.

یافته‌های پژوهش

الف- یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای زمینه‌ای و فردی

جدول ۳- یافته‌های توصیفی متغیرهای زمینه‌ای و فردی

متغیر	توصیف
سن	۶,۷ درصد از پاسخگویان ما کمتر از ۵۵ سال سن داشته و ۳,۳ درصد نیز ۵۵ تا ۶۵ ساله هستند. همچنین بیشترین فراوانی نیز مربوط به گروه سنی ۶۵ تا ۷۵ ساله است که ۴۲,۵ درصد را تشکیل می‌دهد. ۱۷,۵ درصد از پاسخگویان نیز ۷۵ سال به بالا هستند.
جنس	۳۲,۲ درصد از پاسخگویان ما را زنان و ۶۷,۸ درصد دیگر را مردان تشکیل می‌دهند.
تحصیلات	کمتر از یک درصد پاسخگویان، بی‌سواد و ۶,۶ درصد نیز دارای تحصیلات ابتدایی هستند. ۵,۳ درصد راهنمایی و ۱,۸ درصد نیز تحصیلات دبیرستان دارند. همچنین ۳۵,۶ درصد از بازنشستگان دیپلم و ۲۳ درصد نیز فوق‌دیپلم بوده‌اند. همچنین ۳۰,۳ درصد از این پاسخگویان لیسانس بوده و ۵ درصد نیز فوق‌لیسانس بوده‌اند. در نهایت ۱,۸ درصد از پاسخگویان دارای تحصیلات دکتری بوده‌اند.
تأهل	۸۸,۸ درصد از پاسخگویان ما متأهل و ۳ درصد نیز متارکه کرده‌اند. همچنین ۷,۲ درصد از پاسخگویان همسرشان فوت کرده و در نهایت ۱,۱ درصد از آن‌ها مجرد (ناشی از طلاق یا سایر موارد) بوده‌اند.
وضعیت مالی	ارزیابی وضعیت مالی بعد از بازنشستگی پاسخگویان نشان می‌دهد ۴۰,۶ درصد معتقدند که وضعیت آنان تغییر نکرده و ۵۴,۴ درصد اظهار کرده‌اند که وضعیت آنان بدتر شده و تنها ۵ درصد اظهار کرده‌اند که وضعیت مالی آنان بعد از بازنشستگی بهتر شده است.
تعداد فرزندان تحت تکفل	۳۴,۵ درصد از پاسخگویان هیچ فرزند تحت تکفلی نداشته و ۲۸,۶ درصد نیز فقط یک نفر تحت تکفل آنان است. ۲۱,۶ درصد نیز دو نفر را تحت تکفل خود دارند. همچنین ۹,۸ درصد از پاسخگویان سه نفر را تحت تکفل دارند. در نهایت ۵,۵ درصد از پاسخگویان چهار نفر و بیشتر را تحت تکفل خود دارند.
وضعیت مسکن	۸۹,۶ درصد پاسخگویان مالک مسکن بوده و ۹,۱ درصد نیز وضعیت مسکن رهنی و اجاره‌ای دارند. حدود یک درصد نیز سازمانی بوده و یا در گروه سایر قرار گرفته‌اند.
محل زندگی	۴۹,۸ درصد از پاسخگویان در شهر مرکز استان زندگی کرده و ۴۵,۴ درصد نیز در یکی از شهرستان‌های استان زندگی می‌کنند. ۴,۸ درصد نیز در روستا زندگی می‌کنند.
وضعیت مالکیت خودرو	وضعیت مالکیت خودرو شخصی پاسخگویان به این صورت بوده که ۶۳,۱ درصد از آن‌ها دارای خودرو و ۳۶,۹ درصد نیز فاقد خودرو هستند.

الف- یافته‌های توصیفی و استنباطی مربوط به شاخص‌های پژوهش مرتبط با

اولویت نیازهای پاسخگویان

۱- شاخص خدمات سلامت

اولین شاخصی که در بحث نیازها و مطالبات بازنشستگان مورد توجه قرار گرفته است، سلامت است که از ۵ مؤلفه شامل کیفیت خدمات درمانی، نیازهای دارویی، نیازهای بیمه‌ای، نیازهای توان‌بخشی و سلامت عمومی تشکیل شده است. جدول زیر به وضعیت اولویت پاسخگویان در رابطه با نیازها سلامت پرداخته است.

جدول ۴- شاخص اولویت نیازهای سلامت پاسخگویان

میزان اولویت این خدمات و نیازها					شاخص
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۲۰,۵	۱۶,۹	۲۸,۷	۲۹,۳	۴,۷	سلامت کل

همان‌طور که داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد ۴,۷ درصد میزان اولویت این نیازها را خیلی کم و ۲۹,۳ درصد کم ارزیابی کرده‌اند. ۲۸,۷ درصد نیز اظهار کرده‌اند که میزان اولویت نیازهای سلامت برای آنان متوسط بوده است. از سوی دیگر ۱۶,۹ درصد پاسخگویان اولویت نیازها و خدمات سلامت را زیاد و ۲۰,۵ درصد نیز خیلی زیاد ارزیابی کرده‌اند. جدول زیر به ارزیابی این موضوع پرداخته است که آیا در میان گروه‌های مختلف اجتماعی تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت‌های مربوط به نیازهای سلامت وجود دارد یا خیر؟

۱۴۶ | فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی | سال شانزدهم | شماره ۶۵ | زمستان ۱۴۰۴

جدول ۵- آزمون تفاوت میانگین بین گروه‌های اجتماعی در رابطه با اولویت نیازهای سلامت پاسخگویان

آماره (آزمون T و F)	سطح معناداری	میانگین	متغیر	
/۸۵۳	/۳۹۴	۳,۲۳	زن	جنس
		۳,۱۷	مرد	
۱,۵۰۱	/۲۱۳	۲,۹۵	کمتر از ۵۵ سال	سن
		۳,۲۴	۵۵ تا ۶۵ سال	
		۳,۱۷	۶۵ تا ۷۵ سال	
		۳,۲۴	۷۵ سال به بالا	
۲,۴۹۶	/۰۵۸	۳,۱۶	متاهل	وضعیت تأهل
		۳,۴۷	متارکه	
		۳,۳۲	فوت همسر	
		۳,۸۴	مجرد	
/۸۲۶	/۵۸۰	۳,۶۰	بی سواد	تحصیلات
		۳,۳۴	ابتدایی	
		۳,۱۷	راهنمایی	
		۳,۲۳	دبیرستان	
		۳,۱۳	دیپلم	
		۳,۱۳	فوق دیپلم	
		۳,۲۱	لیسانس	
		۳,۴۳	فوق لیسانس	
۳,۰۹	دکتری			
۲,۱۵۰	/۰۴۵	۳,۰۲	کمتر از ۵ سال	تعداد سال‌های بازنشستگی
		۳,۳۰	۵ تا ۱۰ سال	
		۳,۲۲	۱۰ تا ۱۵ سال	
		۳,۱۵	۱۵ تا ۲۰ سال	
		۳,۳۸	۲۰ تا ۲۵ سال	

سنجش و اولویت‌بندی نیازهای بازنشستگان در ایران... پروین | ۱۴۷

متغیر	میانگین	سطح معناداری	آماره (آزمون T و F)
۲۵ تا ۳۰	۳,۳۹		
	۳,۵۹		
بیشتر از ۳۰ سال	۳,۲۰	۰/۷۶۷	۰/۲۹۶
بله	۳,۱۷		
خیر	۳,۲۱		
تعداد فرزندان تحت تکفل	یک نفر	۰/۱۶۴	۱,۶۳۲
	دو نفر	۳,۲۷	
	سه نفر	۳,۱۷	
	چهار نفر و بیشتر	۲,۹۹	
	صفر	۳,۰۱	
درآمد خانوار	۵ میلیون و کمتر	۰/۶۲۶	۰/۵۸۴
	۵ تا ۷ میلیون	۳,۲۷	
	۷ تا ده میلیون	۳,۳۴	
	بیشتر از ده میلیون تومان	۳,۳۲	
محل سکونت	شهر مرکز استان	۰/۰۵۳	۲,۹۴۴
	یکی از شهرستان‌های استان	۳,۱۱	
	روستا	۳,۲۹	

داده‌های ما در جدول مربوط به تفاوت میانگین نشان می‌دهد که اولین تفاوت میانگین مربوط به تعداد سال‌های بازنشستگی است به طوری که به احتمال ۹۵ درصد اطمینان می‌توان گفت که دسته کم بین دو گروه از متغیر سال‌های بازنشستگی تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای سلامت وجود دارد. در رابطه با تفاوت میانگین بین گروه‌های مربوط به سال‌های بازنشستگی داده‌ها نشان می‌دهد که افراد کمتر از ۵ سال با گروه‌های ۵ تا ده سال، ده تا ۱۵ سال، ۲۰ تا ۲۵ سال و بیشتر از ۳۰ سال تفاوت میانگین معناداری داشته است و در همه موارد گروه کمتر از ۵ سال اولویت کمتری برای نیازهای سلامت قائل بوده است.

۲- شاخص اولویت نیازهای خانوادگی

شاخص دوم در این پژوهش نیازهای خانوادگی بوده است همان‌طور که داده‌های جدول زیر نشان می‌دهد برای سنجش این شاخص از ۷ گویه استفاده شده است. داده‌های به‌دست آمده در جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۶- گویه‌های مربوط به اولویت نیازهای خانوادگی پاسخگویان

میزان اولویت این خدمات و نیازها					گویه‌ها
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۵۱,۳	۱۵,۹	۸,۴	۷,۵	۱۶,۹	مسائل و نگرانی‌های مربوط به شغل فرزندان
۴۱,۱	۱۹,۷	۱۰,۴	۹,۱	۱۹,۷	مسائل و نگرانی‌های مربوط به ازدواج فرزندان
۴۴,۹	۱۹,۲	۱۳,۳	۸,۱	۱۴,۴	مسائل و نگرانی‌های مربوط به مسکن فرزندان
۳۸,۴	۱۸,۷	۱۱,۶	۱۴,۱	۱۷,۲	مسائل و نگرانی‌های مربوط به تحصیلات فرزندان
۷۲	۲۱,۳	۴,۵	۷	۱,۶	رابطه مناسب با اعضا خانواده (فرزندان، همسر، نوه و ...)
۶۹,۸	۲۴,۵	۴,۱	۵	۱,۲	رابطه مناسب با همسر (در صورت در قید حیات بودن)
۶۳,۱	۲۳,۴	۱۲,۵	۷	۳	داشتن منزلت و آرامش در خانواده

اولین گویه که مربوط به مسائل مرتبط با شغل فرزندان است که حدود ۲۵ درصد میزان اهمیت آن را اندک و ۸,۴ درصد متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین بیش از ۶۷ درصد نیز اظهار کرده‌اند که این موضوع برای آنان از اهمیت بالایی برخوردار است. مسئله مربوط به ازدواج فرزندان نیز به این صورت بوده که حدود ۲۹ درصد اهمیت آن را پایین ارزیابی کرده و ۱۰,۴ درصد نیز آن را متوسط دانسته‌اند. از سوی دیگر بیش از ۶۰ درصد اظهار کرده‌اند که ازدواج فرزندان یکی از مهم‌ترین مسائل آنان بوده است. مسئله مسکن فرزندان موضوع گویه بعدی بوده است که بیش از ۲۲ درصد آن را کم‌اهمیت دانسته و

سنجش و اولویت‌بندی نیازهای بازنشستگان در ایران...، پروین | ۱۴۹

۱۳,۳ درصد نیز اهمیت آن را متوسط ارزیابی کرده‌اند. از سوی دیگر ۶۴ درصد افراد نیز اظهار کرده‌اند که مسئله برای آنان اهمیت بالایی دارد. نگرانی مربوط به تحصیل فرزندان نیز در گویه چهارم مطرح شده که بیش از ۳۱ درصد اهمیت آن را اندک دانسته و ۱۱,۶ درصد نیز میزان آن را متوسط ارزیابی کرده‌اند؛ اما بیش از ۵۷ درصد نیز اظهار کرده‌اند که این مسئله اهمیت بالایی برای آنان داشته است.

در گویه بعدی رابطه مناسب افراد بازنشسته با اعضا خانواده سنجیده شده است که حدود ۲,۵ درصد اهمیت آن را پایین دانسته و تنها ۴,۵ درصد گفته‌اند که این مسئله اهمیت متوسطی برای آنان دارد. از سوی دیگر بیش از ۹۳ درصد اظهار کرده‌اند که این موضوع اهمیت بالایی برای آنان دارد. در گویه بعدی رابطه مناسب با همسر ذکر شده است که کمتر از دو درصد آن را کم‌اهمیت دانسته و تنها ۴,۱ درصد اهمیت آن را متوسط ارزیابی کرده‌اند. از سوی دیگر بیش از ۹۴ درصد عنوان کرده‌اند که رابطه با همسر اهمیت بالایی برای آنان دارد. گویه آخر مربوط به داشتن منزلت و آرامش در خانواده است که تنها ۱ درصد اهمیت آن را کم تلقی کرده و ۱۲,۵ درصد نیز اهمیت آن را متوسط دانسته‌اند. از سوی دیگر ۸۶ درصد از پاسخگویان اهمیت این مقوله را بالا ارزیابی کرده‌اند. در جدول زیر وضعیت کلی این شاخص ارائه شده است:

جدول ۷- شاخص اولویت نیازهای خانوادگی پاسخگویان

میزان اولویت این خدمات و نیازها					شاخص
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۴۲,۱	۲۶,۴	۲۱,۹	۶,۴	۳,۲	اولویت نیازهای خانوادگی

همان‌طور که داده‌ها نشان می‌دهد ۳,۲ درصد از پاسخگویان اولویت نیازهای خانوادگی را خیلی کم و ۶,۴ درصد کم ارزیابی کرده‌اند. همچنین ۲۱,۹ درصد نیز اظهار کرده‌اند که میزان اهمیت این شاخص متوسط بوده است. از سوی دیگر ۲۶,۴ درصد

۱۵۰ | فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی | سال شانزدهم | شماره ۶۵ | زمستان ۱۴۰۴

اهمیت این شاخص را زیاد و ۴۲٫۱ درصد خیلی زیاد ارزیابی کرده‌اند. جدول زیر به ارزیابی وضعیت اولویت نیازهای خانوادگی در میان گروه‌های اجتماعی پرداخته است و به این موضوع می‌پردازد که آیا بین گروه‌های مختلف اجتماعی تفاوت میانگین معناداری در رابطه با این شاخص وجود دارد یا خیر؟

جدول ۸- آزمون تفاوت میانگین گروه‌های اجتماعی در رابطه با اولویت نیازهای خانوادگی پاسخگویان

متغیر	میانگین	سطح معناداری	آماره (آزمون T و F)
جنس	زن	/۱۰۰۰	۴,۷۳۹
	مرد		
سن	کمتر از ۵۵ سال	/۱۰۰۰	۲۴,۹۹۱
	۵۵ تا ۶۵ سال		
	۶۵ تا ۷۵ سال		
	۷۵ سال به بالا		
وضعیت تأهل	متأهل	/۱۰۰۰	۵۴,۹۰۵
	متارکه		
	فوت همسر		
	مجرد		
تحصیلات	بی‌سواد	/۱۱۲	۱,۶۳۰
	ابتدایی		
	راهنمایی		
	دبیرستان		
	دیپلم		
	فوق‌دیپلم		
	لیسانس		
	فوق‌لیسانس		
	دکتری		

سنجش و اولویت‌بندی نیازهای بازنشستگان در ایران... پروین | ۱۵۱

متغیر	میانگین	سطح معناداری	آماره (آزمون T و F)
تعداد سال‌های بازنشستگی	کمتر از ۵ سال	/۰۰۰	۱۲,۱۵۹
	۵ تا ۱۰ سال		
	۱۰ تا ۱۵ سال		
	۱۵ تا ۲۰ سال		
	۲۰ تا ۲۵		
	۲۵ تا ۳۰		
	بیشتر از ۳۰ سال		
اشتغال بعد از بازنشستگی	بله	/۳۷۳	/۸۹۱
	خیر		
تعداد فرزندان تحت تکفل	صفر	/۰۰۰	۴۷,۴۳۷
	یک نفر		
	دو نفر		
	سه نفر		
	چهار نفر و بیشتر		
درآمد خانوار	۵ میلیون و کمتر	/۰۰۹	۳,۷۶۹
	۵ تا ۷ میلیون		
	۷ تا ده میلیون		
	بیشتر از ده میلیون تومان		
محل سکونت	شهر مرکز استان	/۰۱	۴,۲۷۷
	یکی از شهرستان‌های استان		
	روستا		

داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد که به احتمال ۹۹ درصد اطمینان تفاوت میانگین معناداری بین زنان و مردان در رابطه با اولویت نیازهای خانوادگی وجود دارد. همچنین مقایسه میانگین بین این دو گروه نشان می‌دهد که اولویت این نیاز برای مردان (۴,۰۸) بیش

از زنان (۳,۷۶) بوده است. در مورد گروه‌های سنی هم داده‌های ما نشان می‌دهد که به احتمال ۹۹ درصد اطمینان دسته کم بین دو گروه سنی تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای خانوادگی وجود دارد.

وضعیت تفاوت میانگین بین گروه‌ها به این صورت است که گروه کمتر از ۵۵ سال با گروه‌های ۶۵ تا ۷۵ سال و بیشتر از ۷۵ سال سن تفاوت میانگین معناداری وجود داشته و در هر دو مورد کمتر از ۵۵ سال اولویت بیشتری برای نیازهای خانوادگی قائل بوده‌اند.

همچنین داده‌ها نشان می‌دهد که افراد ۵۵ تا ۶۵ سال نیز با گروه ۶۵ تا ۷۵ سال و بیشتر از ۷۵ سال سن تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای خانوادگی داشته‌اند و در هر دو مورد اولویت برای گروه ۵۵ تا ۶۵ سال بیشتر بوده است.

۶۵ تا ۷۵ سال سن نیز با گروه بیشتر از ۷۵ سال سن تفاوت میانگین معناداری داشته است. در این رابطه هم داده‌ها نشان می‌دهد که افراد ۶۵ تا ۷۵ سال اولویت بیشتری برای نیازهای خانوادگی قائل بوده‌اند.

تفاوت میانگین بعدی مربوط به وضعیت تأهل پاسخگویان است به طوری که به احتمال ۹۹ درصد اطمینان دسته کم بین دو گروه از وضعیت‌های مختلف تأهل تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای خانوادگی وجود داشته است.

در مورد داده‌های مربوط تفاوت میانگین بین گروه‌های وضعیت تأهل داده‌ها به این صورت است که افراد متأهل با طلاق و فوت همسر تفاوت میانگین معناداری داشته و در هر دو مورد نیازهای خانوادگی در افراد متأهل اولویت بالاتری داشته است.

همچنین گروه مجرد قطعی با سه گروه دیگر تفاوت میانگین معناداری داشته است و در هر سه مورد مجرد قطعی اولویت کمتری برای این نیازهای قائل بوده است.

داده‌ها همچنین نشان می‌دهد که به احتمال ۹۹ درصد اطمینان تفاوت میانگین معناداری دسته کم بین دو گروه از متغیر تعداد سال‌های بازنشستگی در رابطه با اولویت نیازهای خانوادگی وجود دارد.

سنجش و اولویت‌بندی نیازهای بازنشستگان در ایران...، پروین | ۱۵۳

داده‌های ما نشان می‌دهد که بین گروه‌های مختلفی تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای خانوادگی داشته است. در مرحله اول افراد کمتر از ۵ سال با سایر گروه‌ها به‌غیر از گروه ۵ تا ده سال تفاوت میانگین معناداری داشته است و در همه وضعیت‌ها افراد کمتر از ۵ سال اولویت بیشتری برای نیازهای خانوادگی قائل بوده‌اند. همچنین افراد ۵ تا ده سال با گروه‌های دیگر به‌غیر از کمتر از ۵ سال تفاوت میانگین معناداری داشته است و در این مورد هم، گروه ۵ تا ۱۰ سال میانگین بیشتری نسبت به سایر گروه‌ها داشته است.

داده‌های پژوهش همچنین نشان می‌دهد که گروه ده تا ۱۵ سال تفاوت میانگین معناداری با گروه‌های ۲۰ تا ۲۵ سال، به گروه ۲۵ تا ۳۰ سال و با بیشتر از ۳۰ سال داشته است و در هر سه مورد گروه ده تا ۱۵ سال میانگین بیشتری نسبت به سایر گروه‌ها داشته است.

در نهایت گروه ۱۵ تا ۲۰ سال با سه گروه ۲۰ تا ۲۵ سال، ۲۵ تا ۳۰ سال و بیشتر از ۳۰ سال تفاوت میانگین معناداری داشته است و در هر سه مورد گروه ۱۵ تا ۲۰ سال میانگین بیشتری نسبت به سه گروه دیگر داشته است.

در بخش بعدی داده‌های پژوهش نشان می‌دهد که به‌احتمال ۹۹ درصد اطمینان دسته کم بین دو گروه از تعداد فرزندان تکفل تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای خانوادگی وجود دارد.

داده‌ها نشان می‌دهد که گروه بدون فرزند با ۴ گروه دیگر تفاوت میانگین معناداری داشته و در هر ۴ مورد پاسخگویان بدون فرزند اولویت کمتری برای نیازهای خانوادگی قائل بوده‌اند.

همچنین افراد دارای یک فرزند با سه گروه دو فرزند، سه فرزند و ۴ فرزند و بیشتر تفاوت میانگین معناداری داشته و در این مورد اولویت کمتری در هر سه گروه مربوط به افراد دارای یک فرزند بوده است.

در نهایت داده‌ها نشان می‌دهد که تفاوت میانگین معناداری بین دو فرزند و ۳ فرزند وجود داشته و همچنین مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که اولویت در میان افراد دارای دو فرزند کمتر بوده است.

تفاوت میانگین بعدی مربوط به درآمد خانوار است به طوری که به احتمال ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت دسته کم بین دو گروه درآمدی تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای خانوادگی وجود دارد.

در مورد تفاوت میانگین در بین گروه‌های درآمدی نشان می‌دهد که گروه درآمدی بیشتر از ده میلیون تومان تفاوت میانگین معناداری با گروه‌های ۵ میلیون و کمتر، ۵ تا ۷ میلیون و ۷ تا ده میلیون تفاوت میانگین معناداری داشته و در هر سه مورد گروه بیشتر از ده میلیون اولویت کمتری برای نیازهای خانوادگی قائل بوده‌اند.

بین گروه‌های محل سکونت نیز تفاوت میانگین معنادار بوده است. به عبارتی با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان گفت که دسته کم بین دو گروه از محل سکونت تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای خانوادگی وجود دارد.

در رابطه با تفاوت میانگین بین گروه‌ها داده‌ها نشان می‌دهد که بین مرکز استان با گروه‌های شهرستان و روستا تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای خانوادگی وجود دارد و در هر دو مورد مرکز استان اولویت کمتری داشته است.

همچنین داده‌ها نشان می‌دهد که به احتمال ۹۹ درصد اطمینان بین منطقه محل سکونت و اولویت نیازهای خانوادگی تفاوت میانگین معناداری وجود دارد.

۳- اولویت نیازهای معیشت

شاخص بعدی که مورد ارزیابی قرار گرفته است مسئله معیشت بازنشستگان است. در جدول زیر گویه‌های مربوط به اولویت نیازهای معیشت موردسنجش قرار گرفته است.

جدول ۹- گویه‌های مربوط به اولویت نیازهای معیشتی پاسخگویان

میزان اولویت این خدمات و نیازها					گویه‌ها
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۴۶,۱	۲۵,۹	۲۵,۱	۲,۱	۸,۰	تأمین مناسب نیازهای غذایی، میوه و ...
۳۲,۷	۲۹	۲۸,۲	۷,۵	۲,۷	پرداخت قبوض
۳۲,۳	۲۴,۶	۳۳,۵	۷,۹	۱,۶	حمل‌ونقل مناسب و ارزان‌قیمت
۴۲,۳	۱۳	۲۰,۲	۸,۱	۱۶,۳	داشتن پس‌انداز مناسب

برای سنجش این شاخص ۴ گویه ارائه شده است. در گویه اول تأمین مناسب نیازهای غذایی و.. ارزیابی شده است. تنها کمتر از سه درصد این امر را کم اولویت دانسته و ۲۵,۱ درصد نیز میزان اولویت آن را متوسط دانسته‌اند. از سوی دیگر بیش از ۷۰ درصد اظهار کرده‌اند که این مقوله برای آنان در اولویت بالایی قرار دارد. در مورد پرداخت قبوض نیز داده‌ها نشان می‌دهد که ۱۰ درصد اولویت پایینی برای آن قائل بوده و ۲۹,۲ درصد نیز آن را در اولویت متوسط قرار داده‌اند. از سوی دیگر بیش از ۶۰ درصد اولویت آن را بالا ارزیابی کرده‌اند.

حمل‌ونقل نیز گویه بعدی است که کمتر از ده درصد برای آن اولویت پایینی قائل بوده و ۳۳,۵ درصد نیز آن را متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین حدود ۵۷ درصد نیز میزان اولویت آن را بالا دانسته‌اند. حدود ۲۵ درصد برای داشتن پس‌انداز اولویت پایینی قائل بوده و ۲۰,۲ درصد نیز اولویت آن را متوسط ارزیابی کرده‌اند. از طرف دیگر ۵۵ درصد از پاسخگویان اظهار کرده‌اند که این مقوله برای آنان از اولویت بالایی برخوردار است. در ادامه وضعیت کلی این شاخص ارائه شده است:

جدول ۱۰- شاخص اولویت نیازهای معیشتی پاسخگویان

میزان اولویت این خدمات و نیازها					شاخص
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۳۶,۴	۲۶,۸	۲۷,۹	۷,۳	۱,۶	معیشت

همان‌طور که داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد؛ ۱,۶ درصد اولویت معیشت را خیلی کم و ۷,۳ درصد کم ارزیابی کرده‌اند. همچنین ۲۷,۹ درصد میزان این اولویت را متوسط دانسته‌اند. از سوی دیگر ۲۶,۸ درصد اظهار کرده‌اند که اولویت این شاخص برای آن‌ها زیاد و ۳۶,۴ درصد نیز میزان اولویت معیشت را خیلی زیاد ارزیابی کرده‌اند. جدول زیر به این موضوع می‌پردازد که آیا بین گروه‌های مختلف اجتماعی تفاوت معناداری در رابطه با وضعیت اولویت معیشت برای بازنشستگان وجود دارد یا خیر؟

جدول ۱۱- آزمون تفاوت میانگین گروه‌های اجتماعی در رابطه با اولویت نیازهای معیشتی پاسخگویان

متغیر	میانگین	سطح معناداری	آماره (آزمون T و F)
جنس	زن	۰/۵۱۶	۰/۶۵۰
	مرد		
سن	کمتر از ۵۵ سال	۰/۲۴۱	۱,۴۰۲
	۵۵ تا ۶۵ سال		
	۶۵ تا ۷۵ سال		
	۷۵ سال به بالا		
وضعیت تأهل	متأهل	۰/۴۴۳	۰/۸۹۵
	متارکه		
	فوت همسر		
	مجرد		
تحصیلات	بی سواد	۰/۱۹۹	۱,۳۸۵
	ابتدایی		
	راهنمایی		
	دبیرستان		
	دیپلم		
	فوق دیپلم		
	لیسانس		
	فوق لیسانس		
دکتری			

سنجش و اولویت‌بندی نیازهای بازنشستگان در ایران...، پروین | ۱۵۷

متغیر	میانگین	سطح معناداری	آماره (آزمون T و F)
تعداد سال‌های بازنشستگی	کمتر از ۵ سال	۰/۶۳۸	۰/۷۱۴
	۵ تا ۱۰ سال		
	۱۰ تا ۱۵ سال		
	۱۵ تا ۲۰ سال		
	۲۰ تا ۲۵		
	۲۵ تا ۳۰		
	بیشتر از ۳۰ سال		
اشتغال بعد از بازنشستگی	بله	۰/۸۰۳	۰/۲۴۹
	خیر		
تعداد فرزندان تحت تکفل	صفر	۰/۶۳۱	۰/۶۴۵
	یک نفر		
	دو نفر		
	سه نفر		
	چهار نفر و بیشتر		
درآمد خانوار	۵ میلیون و کمتر	۰/۷۱۹	۰/۴۴۷
	۵ تا ۷ میلیون		
	۷ تا ده میلیون		
	بیشتر از ده میلیون تومان		
محل سکونت	شهر مرکز استان	۰/۰۰۰	۹,۴۴۳
	یکی از شهرستان‌های استان		
	روستا		

همان‌طور که داده‌های جدول هم نشان می‌دهد تنها تفاوت معنادار مربوط به متغیر محل سکونت است به طوری که به احتمال ۹۹ درصد اطمینان دسته کم بین دو گروه از متغیر محل سکونت تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیاز معیشت وجود دارد. داده‌ها

نشان می‌دهد که در میان گروه‌ها تنها بین مرکز استان و شهرستان تفاوت میانگین معناداری وجود دارد و در همین زمینه مرکز استان اولویت بیشتری نسبت به شهرستان برای نیازهای معیشتی قائل هستند.

۴- اولویت نیازهای مسکن

ادامه بحث مربوط به نیازهای بازنشستگان، اولویت نیازهای مربوط به مسکن آن‌ها هست که در این قسمت و با استفاده از سه گویه که در جدول زیر مشخص شده است، میزان اولویت در دیدگاه آنان مورد ارزیابی قرار گرفته است:

جدول ۱۲- گویه‌های مربوط به اولویت نیازهای مسکن پاسخگویان

میزان اولویت این خدمات و نیازها					گویه‌ها
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۵۰,۹	۷,۷	۸,۳	۵,۳	۲۷,۸	تأمین مسکن مناسب برای خانواده
۱۸,۴	۶,۵	۱۱,۶	۱۹,۸	۴۳,۷	تعویض مسکن
۲۶,۳	۶,۶	۱۱,۷	۹,۹	۵۴,۴	تعمیر، مرمت و نوسازی مسکن

همان‌طور که داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد، در گویه اول که مربوط به تأمین مسکن مناسب است، ۳۳ درصد اولویت آن را پایین دانسته و ۸,۳ درصد متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین حدود ۶۰ درصد نیز میزان اولویت این گویه را بالا دانسته‌اند. در مورد تعویض مسکن، بیش از ۶۴ درصد اولویت اندکی برای آن قائل بوده و ۱۱,۶ درصد نیز میزان اولویت این گویه را متوسط دانسته‌اند. از سوی دیگر حدود ۲۵ درصد نیز اظهار کرده‌اند که این مقوله برای آنان از اهمیت بالایی برخوردار بوده است. گویه سوم مربوط به تعمیر و مرمت و نوسازی مسکن است که بیش از ۶۳ درصد اولویت آن را پایین و ۱۱,۷ درصد متوسط ارزیابی کرده‌اند. از سوی دیگر حدود ۳۳ درصد نیز اظهار کرده‌اند که این مقوله اهمیت بالایی برای آنان دارد. در جدول زیر وضعیت کلی این شاخص ارائه شده است:

جدول ۱۳- شاخص اولویت نیازهای مسکن پاسخگویان

میزان اولویت این خدمات و نیازها					شاخص
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۱۴,۲	۵,۸	۱۵,۱	۳۷,۹	۲۷	اولویت مسکن

همان‌طور که داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد، ۲۷ درصد اولویت نیازهای مسکن را خیلی کم و ۳۷,۹ درصد کم ارزیابی کرده‌اند. همچنین ۱۵,۱ درصد اظهار کرده‌اند که میزان اولویت این شاخص برای آنان متوسط بوده است. از سوی دیگر ۵,۸ درصد اولویت مسکن را زیاد و ۱۴,۲ درصد خیلی زیاد ارزیابی کرده‌اند. جدول زیر به ارزیابی این موضوع پرداخته است که آیا تفاوت میانگین معناداری بین گروه‌های مختلف اجتماعی در رابطه با اولویت نیازهای مسکن وجود دارد یا خیر؟

جدول ۱۴- آزمون تفاوت میانگین گروه‌های اجتماعی در رابطه با اولویت نیازهای مسکن پاسخگویان

آماره (آزمون T و F)	سطح معناداری	میانگین	متغیر	
			مرد	زن
۰/۸۴۲	۰/۴۰۰	۲,۴۷	مرد	جنس
		۲,۴۰	زن	
۰/۹۶۵	۰/۴۰۸	۲,۴۲	کمتر از ۵۵ سال	سن
		۲,۴۹	۵۵ تا ۶۵ سال	
		۲,۴۲	۶۵ تا ۷۵ سال	
		۲,۲۹	۷۵ سال به بالا	
۱,۲۵۰	۰/۲۹۰	۲,۴۲	متاهل	وضعیت تأهل
		۲,۶۹	متارکه	
		۲,۳۲	فوت همسر	
		۱,۹۱	مجرد	
۰/۹۴۶	۰/۴۷۷	۳,۱۰	بی‌سواد	تحصیلات
		۲,۶۲	ابتدایی	

۱۶۰ | فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی | سال شانزدهم | شماره ۶۵ | زمستان ۱۴۰۴

متغیر	میانگین	سطح معناداری	آماره (آزمون T و F)
راهنمایی	۲,۲۸		
دبیرستان	۲,۷۶		
دیپلم	۲,۴۱		
فوق‌دیپلم	۲,۴۰		
لیسانس	۲,۴۱		
فوق‌لیسانس	۲,۳۶		
دکتری	۲,۱۴		
کمتر از ۵ سال	۲,۳۴	۰/۳۲۹	۱,۱۵۴
۵ تا ۱۰ سال	۲,۵۱		
۱۰ تا ۱۵ سال	۲,۴۸		
۱۵ تا ۲۰ سال	۲,۳۷		
۲۰ تا ۲۵	۲,۱۵		
۲۵ تا ۳۰	۲,۵۰		
بیشتر از ۳۰ سال	۲,۷۷		
بله	۲,۴۹	۰/۳۵۱	۰/۹۳۴
خیر	۲,۳۹		
صفر	۲,۲۸	۰/۰۰۷	۳,۵۶۹
یک نفر	۲,۴۸		
دو نفر	۲,۴۳		
سه نفر	۲,۵۳		
چهار نفر و بیشتر	۲,۸۹		
۵ میلیون و کمتر	۲,۴۹	۰/۲۰۶	۱,۵۲۶
۵ تا ۷ میلیون	۲,۳۴		
۷ تا ده میلیون	۲,۴۲		
بیشتر از ده میلیون تومان	۲,۱۵		
شهر مرکز استان	۲,۴۸	۰/۰۶۲	۲,۷۸۹
یکی از شهرستان‌های استان	۲,۳۳		
روستا	۲,۶۷		
منطقه ۴	۲,۷۰		

سنجش و اولویت‌بندی نیازهای بازنشستگان در ایران...، پروین | ۱۶۱

اولین تفاوت میانگین در میان گروه‌های اجتماعی مربوط به افراد تحت تکفل است به طوری که به احتمال ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت که دسته کم بین دو گروه از متغیر تعداد فرزندان تحت تکفل میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای مسکن وجود دارد.

داده‌ها نشان می‌دهد که در رابطه با تفاوت میانگین بین گروه‌ها بین گروه بدون فرزند و یک فرزند تفاوت میانگین معنادار بوده و بدون فرزند اولویت کمتری برای مسکن دارد. همچنین گروه ۴ فرزند و بیشتر تفاوت میانگین معناداری با گروه‌های بدون فرزند، یک فرزند و ۲ فرزند داشته است. در هر سه مورد افراد دارای ۴ فرزند و بیشتر اولویت بیشتری برای نیازهای مسکن قائل بوده‌اند.

۵- اولویت خدمات رفاهی و تفریحی

خدمات رفاهی و تفریحی از دیگر نیازهای مربوط به بازنشستگان است که در ادامه به آن پرداخته شده است:

جدول ۱۵- گویه‌های مربوط به اولویت خدمات رفاهی و تفریحی پاسخگویان

میزان اولویت این خدمات و نیازها					گویه‌ها
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۲۱,۸	۱۶,۸	۴۳,۲	۱۱,۴	۶,۷	دسترسی به فعالیت‌های فراغتی و تفریحی مناسب و باکیفیت برای سالمندان (مثل پارک‌ها و فضای سبز)
۵,۱	۹,۷	۲۵	۲۲,۲	۳۸,۱	دسترسی به سرای سالمندان
۱۲,۷	۱۹,۷	۴۵,۷	۱۴	۸	دسترسی قابل استطاعت به فعالیت‌های ورزشی و تندرستی (استخر، ورزشگاه‌ها، باشگاه‌ها و ...)
۲۶,۱	۱۹,۹	۳۴,۶	۱۲,۶	۶,۸	دسترسی به فعالیت‌ها و برنامه‌های مذهبی
۲۵,۷	۱۴,۶	۲۹,۲	۱۹,۴	۱۱,۱	رفتن به سفر

همان‌طور که گویه اول نشان می‌دهد بیش از ۱۸ درصد از پاسخگویان اولویت پایینی برای فعالیت‌های فراغتی و تفریحی قائل بوده و ۴۳,۲ درصد نیز میزان آن را متوسط دانسته‌اند. از سوی دیگر حدود ۳۹ درصد اظهار کرده‌اند که اولویت این نیاز برای آنان بالا است. در مورد دسترسی به سرای سالمندان بیش از ۶۰ درصد اولویت آن را اندک دانسته و ۲۵ درصد نیز متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین حدود ۱۵ درصد اظهار کرده‌اند که اولویت این نیاز برای آنان بالا است. فعالیت‌های ورزشی و تندرستی نیز به این صورت بوده که ۲۲ درصد اولویت آن را پایین دانسته و ۴۵,۷ درصد متوسط ارزیابی کرده‌اند. از سوی دیگر حدود ۳۳ درصد میزان اولویت این نیاز را بالا ارزیابی کرده‌اند.

دسترسی به فعالیت‌های مذهبی نیز به این صورت بوده که حدود ۲۰ درصد میزان این اولویت را پایین و ۳۴,۶ درصد متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین ۴۶ درصد میزان اولویت این نیاز را بالا دانسته‌اند. در نهایت در رابطه با نیاز سفر داده‌ها نشان می‌دهد که بیش از ۳۰ درصد اولویت آن را پایین و ۲۹,۲ درصد متوسط دانسته و بیش از ۴۰ درصد نیز میزان آن را بالا ارزیابی کرده‌اند. در جدول زیر وضعیت کلی این شاخص ارائه شده است:

جدول ۱۶- شاخص اولویت خدمات رفاهی و تفریحی پاسخگویان

میزان اولویت این خدمات و نیازها					شاخص
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۴,۲	۲۲,۵	۴۲,۵	۲۴,۶	۶,۲	خدمات رفاهی و تفریحی

همان‌طور که داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد، ۶,۲ درصد از پاسخگویان اولویت خدمات رفاهی و تفریحی را خیلی کم و ۲۴,۶ درصد کم ارزیابی کرده‌اند. ۴۲,۵ درصد میزان اولویت این شاخص را متوسط دانسته‌اند. ۲۲,۵ درصد اظهار کرده‌اند که اولویت این خدمات زیاد بوده و ۴,۲ درصد نیز آن را خیلی زیاد ارزیابی کرده‌اند. جدول بعدی به ارزیابی تفاوت میانگین بین گروه‌های مختلف اجتماعی در این رابطه پرداخته است مبنی بر

سنجش و اولویت‌بندی نیازهای بازنشستگان در ایران...، پروین | ۱۶۳

که آیا این گروه‌ها به میزان یکسانی برای خدمات رفاهی و تفریحی اولویت قائل هستند و یا تفاوت بین آن‌ها معنادار بوده است:

جدول ۱۷- آزمون تفاوت میانگین گروه‌های اجتماعی در رابطه با اولویت خدمات رفاهی و تفریحی پاسخگویان

آماره (آزمون T و F)	سطح معناداری	میانگین	متغیر	
۱/۷۵۷	/۴۴۹	۲,۹۶	زن	جنس
		۲,۹۲	مرد	
۶,۲۴۲	/۱۰۰۰	۲,۹۶	کمتر از ۵۵ سال	سن
		۳,۰۱	۵۵ تا ۶۵ سال	
		۲,۹۷	۶۵ تا ۷۵ سال	
		۲,۶۸	۷۵ سال به بالا	
۲,۱۷۲	/۰۹۰	۲,۹۴	متاهل	وضعیت تأهل
		۳,۱۳	متارکه	
		۲,۷۶	فوت همسر	
		۳,۳۰	مجرد	
۱,۲۳۴	/۲۷۵	۳,۳۰	بی‌سواد	تحصیلات
		۲,۷۹	ابتدایی	
		۲,۹۳	راهنمایی	
		۳,۰۴	دبیرستان	
		۲,۱۷	دیپلم	
		۲,۹۰	فوق‌دیپلم	
		۲,۹۸	لیسانس	
		۳,۱۲	فوق‌لیسانس	
۲,۱۹	دکتری			
۲,۲۵۴	/۰۳۶	۳	کمتر از ۵ سال	تعداد سال‌های بازنشستگی
		۳	۵ تا ۱۰ سال	
		۲,۹۹	۱۰ تا ۱۵ سال	

متغیر	میانگین	سطح معناداری	آماره (آزمون T و F)
۱۵ تا ۲۰ سال	۲,۸۴		
	۲,۷۶		
	۲,۶۰		
	۲,۷۷		
۲۵ تا ۳۰			
۳۰ تا ۳۵			
بیشتر از ۳۰ سال			
اشتغال بعد از بازنشستگی	۳,۱۱	/۰۰۲	۳,۱۱۳
	۲,۸۹		
تعداد فرزندان تحت تکفل	۲,۸۴	/۰۶۶	۲,۲۱۰
	۳,۰۴		
	۲,۹۶		
	۲,۹۴		
	۲,۹۰		
درآمد خانوار	۳,۰۹	/۵۵۹	/۶۸۸
	۲,۹۷		
	۳,۰۶		
	۳,۰۵		
محل سکونت	۳,۰۲	/۰۲	۳,۸۰
	۲,۸۸		
	۲,۸۰		
	۲,۹۳		
	۲,۹۷		

اولین تفاوت میانگین مربوط به گروه‌های سنی است به طوری که با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان گفت که تفاوت میانگین معناداری دسته کم بین دو گروه از گروه‌های سنی در رابطه با اولویت خدمات رفاهی و تفریحی وجود دارد.

وضعیت تفاوت میانگین بین گروه‌های سنی به این صورت است که افراد بیشتر از ۷۵ سال سن تفاوت میانگین معناداری با گروه‌های کمتر از ۵۵ سال، ۵۵ تا ۶۵ سال و ۶۵ تا ۷۵

سنجش و اولویت‌بندی نیازهای بازنشستگان در ایران...، پروین | ۱۶۵

سال سن داشته‌اند. در هر سه مورد نیز افراد بیشتر از ۷۵ سال سن اولویت کمتری برای خدمات رفاهی و تفریحی قائل بوده‌اند.

در مورد تعداد سال‌های بازنشستگی نیز تفاوت میانگین معنادار بوده است به طوری که با اطمینان ۹۵ درصد اطمینان می‌توان گفت که دسته کم بین دو گروه از این متغیر تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت خدمات رفاهی و تفریحی وجود دارد.

در مورد تفاوت میانگین بین گروه‌های سال‌های بازنشستگی داده‌ها نشان می‌دهد که گروه ۲۵ تا ۳۰ سال با گروه‌های کمتر از ۵ سال، ۵ تا ده سال و ده تا ۱۵ سال تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت خدمات رفاهی و تفریحی داشته و در هر سه مورد اولویت کمتری نسبت به بقیه گروه‌ها داشته است.

همچنین در مورد متغیر اشتغال بعد از بازنشستگی داده‌ها نشان می‌دهد که به احتمال ۹۹ درصد اطمینان بین شاغلین بعد از بازنشستگی و گروه غیر شاغل تفاوت میانگین معنادار بوده است. همچنین مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که افراد شاغل اولویت بیشتری برای این خدمات قائل بوده‌اند.

در مورد بعدی داده‌های ما مربوط به محل سکونت است به طوری که میزان F نشان می‌دهد به احتمال ۹۵ درصد اطمینان دسته کم بین دو گروه از متغیر محل سکونت تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت خدمات رفاهی و تفریحی وجود دارد.

تفاوت میانگین بین گروه‌های مربوط به محل سکونت نیز به این صورت است که تنها بین مرکز استان با شهرستان تفاوت میانگین معنادار بوده و مرکز استان اولویت بیشتری برای خدمات رفاهی و تفریحی قائل بوده است.

۶- اولویت نیازهای فرهنگی و اجتماعی

در این قسمت نوبت به ارزیابی وضعیت اولویت نیازهای فرهنگی و اجتماعی در میان پاسخگویان رسیده است. برای ارزیابی این شاخص از ۴ گویه استفاده شده که وضعیت آن در جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۱۸- گویه‌های مربوط به اولویت نیازهای فرهنگی و اجتماعی پاسخگویان

میزان اولویت این خدمات و نیازها					گویه‌ها
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۲۹,۳	۲۱,۷	۳۷,۷	۸,۷	۲,۵	مشارکت و حضور در جامعه
۳۱,۷	۲۰,۴	۳۸,۹	۶,۹	۲,۱	معاشرت با دوستان و هم‌سن و سالان
۳۹	۲۴,۵	۳۲,۷	۳,۱	۷	داشتن موقعیت، منزلت و احترام اجتماعی در جامعه
۲۶	۳۲	۳۴,۵	۵,۹	۱,۷	ارتباط بهتر و مؤثرتر با جوانان و نسل‌های بعدی

اولین گویه از این شاخص مربوط به مشارکت و حضور در جامعه است که داده‌ها نشان می‌دهد بیش از ۱۱ درصد میزان اولویت آن را پایین دانسته و ۳۷,۷ درصد متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین ۳۷,۷ درصد اظهار کرده‌اند که اولویت این گویه متوسط بوده است. از سوی دیگر ۵۱ درصد از پاسخگویان اظهار کرده‌اند که اولویت این گویه برای آنان بالا بوده است. در رابطه با معاشرت با دوستان داده‌ها نشان می‌دهد که ۶,۹ درصد آن را کم‌اهمیت دانسته و حدود ۳۹ درصد نیز اهمیت آن را متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین ۵۲ درصد نیز اولویت این گویه را بالا دانسته‌اند.

در رابطه با منزلت و احترام، داده‌ها نشان می‌دهد که کمتر از ۴ درصد اولویت کمی برای آن قائل بوده و ۳۲,۷ درصد اولویت آن را متوسط دانسته‌اند. همچنین حدود ۶۴ درصد اولویت بالایی برای این گویه قائل بوده‌اند. گویه بعدی ارتباط مؤثرتر با سایر نسل‌ها است که داده‌ها نشان می‌دهد ۷,۶ درصد میزان اولویت این گویه را اندک دانسته و ۳۴,۵ درصد آن را متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین از نظر ۵۸ درصد از پاسخگویان این نیاز از اهمیت بالایی برخوردار بوده است. در ادامه وضعیت کلی این شاخص ارائه شده است:

جدول ۱۹- شاخص اولویت نیازهای فرهنگی و اجتماعی پاسخگویان

میزان اولویت این خدمات و نیازها					شاخص
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۲۶,۳	۲۵,۵	۳۷	۹,۲	۲,۱	نیازهای فرهنگی و اجتماعی

سنجش و اولویت‌بندی نیازهای بازنشستگان در ایران...، پروین | ۱۶۷

همان‌طور که داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد، ۲٫۱ درصد از پاسخگویان وضعیت اولویت این نیاز را خیلی کم و ۹٫۲ درصد کم ارزیابی کرده‌اند. از نظر ۳۷ درصد از پاسخگویان نیز میزان اولویت این شاخص متوسط بوده است. همچنین ۲۵٫۵ درصد از پاسخگویان اولویت نیازهای فرهنگی و اجتماعی را زیاد و ۲۶٫۳ درصد خیلی زیاد ارزیابی کرده‌اند. جدول زیر مربوط به ارزیابی وضعیت اولویت نیازهای فرهنگی و اجتماعی در میان گروه‌های مختلف اجتماعی است و اینکه آیا تفاوت میانگین معناداری بین این گروه‌ها در رابطه با این نیاز وجود دارد یا خیر؟

جدول ۲۰- آزمون تفاوت میانگین گروه‌های اجتماعی در رابطه با اولویت نیازهای فرهنگی و

اجتماعی پاسخگویان

متغیر	میانگین	سطح معناداری	آماره (آزمون T و F)
جنس	زن	۰/۰۶	۱,۹۱۳
	مرد		
سن	کمتر از ۵۵ سال	۰/۰۰۶	۴,۲۱۸
	۵۵ تا ۶۵ سال		
	۶۵ تا ۷۵ سال		
	۷۵ سال به بالا		
وضعیت تأهل	متأهل	۰/۰۲	۳,۲۶۳
	متارکه		
	فوت همسر		
	مجرد		
تحصیلات	بی‌سواد	۰/۸۲۹	۰/۵۳۸
	ابتدایی		
	راهنمایی		
	دبیرستان		
	دیپلم		

۱۶۸ | فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی | سال شانزدهم | شماره ۶۵ | زمستان ۱۴۰۴

آماره (آزمون T و F)	سطح معناداری	میانگین	متغیر
		۳,۶۸	فوق‌دیپلم
		۳,۶۷	لیسانس
		۳,۸۰	فوق‌لیسانس
		۳,۸۱	دکتری
۲,۱۰۱	۰/۰۶	۳,۶۲	کمتر از ۵ سال
		۳,۷۴	۵ تا ۱۰ سال
		۳,۷۴	۱۰ تا ۱۵ سال
		۳,۵۵	۱۵ تا ۲۰ سال
		۳,۳۸	۲۰ تا ۲۵
		۳,۴۰	۲۵ تا ۳۰
		۳,۵۴	بیشتر از ۳۰ سال
۲,۱۰۴	۰/۰۳	۳,۷۷	بله
		۳,۶۱	خیر
۱,۵۳۸	۰/۱۸۹	۳,۵۷	صفر
		۳,۷۳	یک نفر
		۳,۷۰	دو نفر
		۳,۶۷	سه نفر
		۳,۵۳	چهار نفر و بیشتر
۱,۰۱۵	۰/۳۸۵	۳,۷۰	۵ میلیون و کمتر
		۳,۶۰	۵ تا ۷ میلیون
		۳,۷۳	۷ تا ده میلیون
		۳,۶۷	بیشتر از ده میلیون تومان
۳,۲۰۶	۰/۰۴	۳,۵۷	شهر مرکز استان
		۳,۷۱	یکی از شهرستان‌های استان
		۳,۸۱	روستا

داده‌های بالا نشان می‌دهد که بین سن و اولویت نیازهای فرهنگی و اجتماعی تفاوت میانگین معناداری وجود دارد به طوری که به احتمال ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت که دسته کم بین دو گروه سنی تفاوت میانگین معناداری در رابطه با این شاخص وجود دارد.

در رابطه با اولویت نیازهای فرهنگی و اجتماعی در میان گروه‌های سنی به این صورت است که گروه سنی بیشتر از ۷۵ سال سن با دو گروه ۵۵ تا ۶۵ سال و ۶۵ تا ۷۵ سال سن تفاوت میانگین معناداری داشته و در هر دو مورد گروه سنی بیشتر از ۷۵ سال اولویت کمتری برای نیازهای فرهنگی و اجتماعی قائل بوده است.

در رابطه با وضعیت تأهل نیز تفاوت میانگین معنادار بوده است به طوری که با احتمال ۹۵ درصد اطمینان می‌توان گفت که دسته کم بین دو گروه از متغیر وضعیت تأهل تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای فرهنگی و اجتماعی وجود دارد.

وضعیت آزمون شفه نشان می‌دهد که بین گروه متأهلین با دو گروه فوت همسر و مجرد قطعی تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای فرهنگی و اجتماعی وجود داشته و در هر دو مورد متأهلین اولویت بیشتری برای این نیازها قائل هستند.

در مورد اشتغال بعد از بازنشستگی نیز داده‌ها نشان می‌دهد که به احتمال ۹۵ درصد اطمینان بین افراد شاغل و غیر شاغل بعد از بازنشستگی تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت مربوط به نیازهای اجتماعی و فرهنگی وجود دارد. همچنین مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که افراد شاغل به میزان بیشتری برای این نیازها اولویت قائل بوده‌اند.

آخرین تفاوت میانگین معنادار مربوط به محل سکونت است به طوری که به احتمال ۹۵ درصد اطمینان می‌توان گفت که دسته کم بین دو گروه از متغیر محل سکونت تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای اجتماعی و فرهنگی وجود دارد. همچنین در مورد تفاوت میانگین بین گروه‌های محل سکونت داده‌ها نشان می‌دهد که تنها بین مرکز استان با شهرستان تفاوت میانگین معنادار بوده و افراد ساکن در مرکز استان اولویت کمتری نسبت به ساکنین شهرستان برای نیازهای فرهنگی و اجتماعی قائل هستند.

۷- شاخص اولویت موارد متفرقه

آخرین شاخص مربوط به ارزیابی اولویت و دسترسی نیازهای بازنشستگان موارد متفرقه‌ای است که ممکن است در سایر شاخص‌ها به آن پرداخته نشده باشد. در این قسمت به ارزیابی اولویت مربوط به موارد متفرقه پرداخته شده است:

جدول ۲۱- گویه‌های مربوط به اولویت نیازهای متفرقه پاسخگویان

میزان اولویت این خدمات و نیازها					گویه‌ها
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۲۷,۳	۲۵,۹	۳۷,۴	۷,۵	۲	دسترسی بهتر به خدمات شهری (مثل بانک، بازار، فروشگاه‌ها و ...)
۳۷	۲۴,۴	۳۱,۴	۵,۷	۱,۵	ایمنی و امنیت برای حضور در اجتماع
۴۰,۶	۱۷,۳	۲۴,۷	۹,۷	۷,۹	داشتن اتومبیل شخصی مناسب
۱۸,۳	۱۶,۸	۴۳,۲	۱۴,۱	۷,۶	دسترسی به تکنولوژی‌های ارتباطی جدید (اینترنت، موبایل و ...)
۱۱,۴	۱۱,۷	۳۴,۸	۲۶,۱	۱۵,۹	دوره‌های آموزشی برای زندگی دوران بازنشستگی
۲۵,۴	۱۵,۲	۳۳	۱۴,۵	۱۱,۹	دسترسی به فضای شهری مناسب سالمندان (پیاده‌رو، پله‌برقی و ...)

گویه اول مربوط به دسترسی به خدمات شهری است که در رابطه با این اولویت داده‌ها نشان می‌دهد که ۹,۵ درصد اولویت آن را اندک دانسته و ۳۷,۴ درصد متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین ۵۳ درصد میزان آن را بالا دانسته‌اند. در مورد ایمنی و امنیت نیز داده‌ها به این صورت است که بیش از ۷ درصد اولویت آن را پایین و ۳۱,۴ درصد متوسط ارزیابی کرده و بیش از ۶۱ درصد آن را بالا دانسته‌اند. داشتن اتومبیل شخصی نیز به این صورت است که بیش از ۱۷ درصد اولویت این نیاز را پایین دانسته و ۲۴,۷ درصد کم ارزیابی کرده‌اند. همچنین حدود ۵۸ درصد اظهار کرده‌اند که اولویت این نیاز برای آنان بالا بوده است.

دسترسی به تکنولوژی‌های ارتباطی به این صورت است که بیش از ۲۱ درصد اهمیت آن را اندک دانسته و ۴۳,۲ درصد متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین ۳۵ درصد میزان اولویت این گویه را بالا دانسته‌اند. در رابطه با دوره‌های آموزشی برای سالمندان داده‌ها به این صورت بوده که ۴۲ درصد اولویت آن را کم دانسته و ۳۴,۸ درصد متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین ۲۳ درصد اظهار کرده‌اند که اولویت این نیاز برای آنان بالا بوده است. در نهایت دسترسی به فضاهای شهری ارائه‌شده که بیش از ۲۶ درصد اهمیت آن را اندک دانسته و ۳۳ درصد اهمیت آن را متوسط اظهار کرده‌اند. در نهایت بیش از ۴۰ درصد اظهار کرده‌اند که اهمیت این گویه برای آنان بالا بوده است. در ادامه وضعیت کلی این شاخص ارائه شده است:

جدول ۲۲- شاخص اولویت نیازهای متفرقه پاسخگویان

میزان اولویت این خدمات و نیازها					شاخص
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۱۸,۷	۲۵,۲	۳۶,۹	۱۳,۶	۲,۹	موارد متفرقه

همان‌طور که داده‌ها نشان می‌دهد، ۲,۹ درصد میزان اولویت نیازهای متفرقه را خیلی کم و ۱۳,۶ درصد کم ارزیابی کرده‌اند. همچنین ۳۶,۹ درصد نیز میزان اولویت این شاخص را متوسط دانسته‌اند. از سوی دیگر ۲۵,۲ درصد اظهار کرده‌اند که اولویت این شاخص برای آنان زیاد و برای ۱۸,۷ درصد خیلی زیاد بوده است. جدول زیر این سؤال پاسخ می‌دهد که آیا تفاوت میانگین معناداری بین گروه‌های مختلف اجتماعی در رابطه با اولویت نیازهای متفرقه وجود دارد یا خیر؟

جدول ۲۳- آزمون تفاوت میانگین گروه‌های اجتماعی در رابطه با اولویت نیازهای متفرقه پاسخگویان

آماره (آزمون T و F)	سطح معناداری	میانگین	متغیر	
۰/۳۸۶	۰/۷۰۰	۳,۴۱	زن	جنس
		۳,۴۳	مرد	
۶,۹۰۹	۰/۰۰۰	۳,۴۸	کمتر از ۵۵ سال	سن
		۳,۵۵	۵۵ تا ۶۵ سال	
		۳,۴۴	۶۵ تا ۷۵ سال	
		۳,۱۵	۷۵ سال به بالا	
۲,۴۴۲	۰/۰۶۳	۳,۴۳	متاهل	وضعیت تأهل
		۳,۶۹	متارکه	
		۳,۲۲	فوت همسر	
		۳,۷۶	مجرد	
۰/۹۶۶	۰/۴۶۱	۳,۶۰	بی سواد	تحصیلات
		۳,۳۸	ابتدایی	
		۳,۳۹	راهنمایی	
		۳,۲۸	دبیرستان	
		۳,۳۴	دیپلم	
		۳,۴۰	فوق دیپلم	
		۳,۵۴	لیسانس	
		۳,۴۰	فوق لیسانس	
۳,۵۷	دکتری			
۱,۹۳۸	۰/۰۷۲	۳,۴۳	کمتر از ۵ سال	تعداد سال‌های بازنشستگی
		۳,۵۵	۵ تا ۱۰ سال	
		۳,۴۷	۱۰ تا ۱۵ سال	
		۳,۳۸	۱۵ تا ۲۰ سال	
		۳,۲۳	۲۰ تا ۲۵ سال	

سنجش و اولویت‌بندی نیازهای بازنشستگان در ایران...، پروین | ۱۷۳

متغیر	میانگین	سطح معناداری	آماره (آزمون T و F)
۲۵ تا ۳۰	۳,۱۸		
	بیشتر از ۳۰ سال		
بله	۳,۵۵	۰/۰۴۴	۲,۰۱۶
	خیر		
تعداد فرزندان تحت تکفل	۳,۳۵	۰/۲۶۷	۱,۳۰۳
	یک نفر		
	دو نفر		
	سه نفر		
	چهار نفر و بیشتر		
درآمد خانوار	۳,۴۲	۰/۰۶۰	۲,۴۷۸
	۵ تا ۷ میلیون		
	بیشتر از ۷ تا ده میلیون تومان		
	کمتر از ۵ میلیون		
محل سکونت	۳,۴۰	۰/۵۹۷	۰/۵۱۶
	یکی از شهرستان‌های استان		
	روستا		

اولین تفاوت میانگین مربوط به متغیر سن است به طوری که به احتمال ۹۹ درصد اطمینان دسته کم بین دو گروه سنی تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای متفرقه وجود داشته است.

داده‌ها نشان می‌دهد که افراد بالاتر از ۷۵ سال سن با سه گروه کمتر از ۵۵ سال، ۵۵ تا ۶۵ سال و ۶۵ تا ۷۵ سال سن تفاوت میانگین معناداری در رابطه با اولویت نیازهای متفرقه دارند. در هر سه مورد نیز اولویت افراد بیشتر از ۷۵ سال سن کمتر بوده است.

دومین تفاوت میانگین مربوط به اشتغال بعد از بازنشستگی است. داده‌های پژوهش نشان می‌دهد که به احتمال ۹۵ درصد اطمینان بین افراد شاغل و غیر شاغل بعد از بازنشستگی تفاوت میانگین معناداری وجود دارد. همچنین مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد

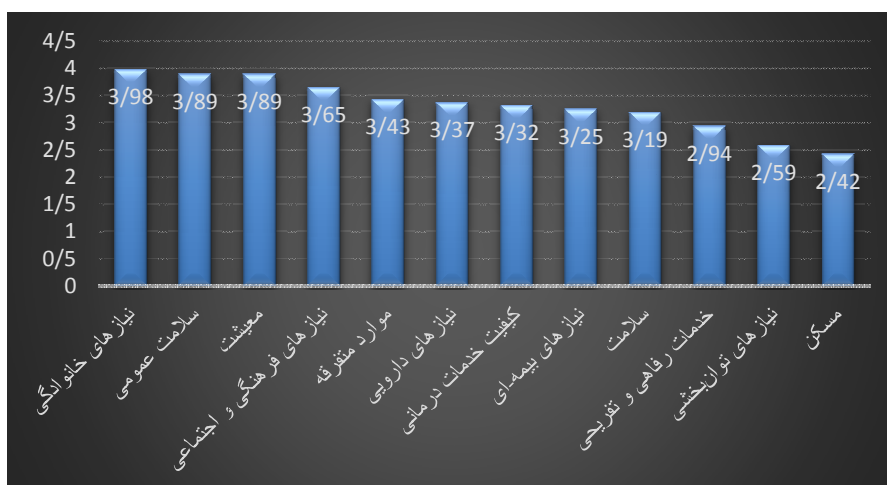
که افراد شاغل اولویت بیشتری برای نیازهای متفرقه قائل هستند. در جدول و نمودار زیر وضعیت کلی اولویت مربوط به شاخص‌های نیازهای بازنشستگان به ترتیب ارائه شده است.

اولویت‌بندی شاخص کلی نیازهای پاسخگویان

جدول ۲۴- اولویت‌بندی نیازهای پاسخگویان بر اساس رتبه

شاخص	میانگین اولویت‌ها	شاخص	میانگین اولویت‌ها
نیازهای خانوادگی	۳,۹۸	کیفیت خدمات درمانی	۳,۳۲
سلامت عمومی	۳,۸۹	نیازهای بیمه‌ای	۳,۲۵
معیشت	۳,۸۹	سلامت	۳,۱۹
نیازهای فرهنگی و اجتماعی	۳,۶۵	خدمات رفاهی و تفریحی	۲,۹۴
موارد متفرقه	۳,۴۳	نیازهای توان‌بخشی	۲,۵۹
نیازهای دارویی	۳,۳۷	مسکن	۲,۴۲

همان‌طور که جدول فوق نشان می‌دهد نیازهای خانوادگی، سلامت عمومی و معیشت بالاترین اولویت‌ها را در میان پاسخگویان داشته است. همچنین کمترین اولویت‌ها نیز مربوط به مسکن، توان‌بخشی و خدمات رفاهی و تفریحی بوده است.

نمودار ۱- مقایسه میانگین اولویت‌های پاسخگویان

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش که ماهیتاً توصیفی است با هدف شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای بازنشستگان مستمری‌بگیر صندوق بازنشستگی به انجام رسیده است در این راستا تلاش شد با بر اساس ادبیات نظری و تجربی و استفاده از نظرات صاحب‌نظران این هدف محقق شود. این نیازها در هفت طبقه که دارای زیرشاخه‌های متنوعی می‌باشد عبارت بودند از: (۱) سلامت (که شامل مؤلفه‌های کیفیت خدمات درمانی، نیازهای دارویی، نیازهای بیمه‌ای، نیازهای توان‌بخشی و سلامت عمومی می‌شود)، (۲) نیازهای خانوادگی، (۳) نیازهای معیشت، (۴) نیازهای مسکن، (۵) خدمات رفاهی و تفریحی، (۶) نیازهای اجتماعی و فرهنگی، (۷) نیازهای متفرقه.

در بخش یافته‌های پژوهش که ناظر بر داده‌های جمعیتی بود یافته‌ها نشان‌گر میانگین سنی ۶۳،۱۷ سال ۳۲،۲ است، بیشتر خدمات گیرندگان مرد هستند و پاسخگویان تحصیلات نسبتاً پایین دارند. غالب پاسخگویان متأهل و مجرد قطعی در میان آنها ناچیز است. حدود یک‌پنجم به دلیل شرایط معیشتی به کار دیگری پس از بازنشستگی مشغول بوده‌اند وضعیت زندگی‌شان بدتر شده است. ۸۹،۶ درصد بازنشستگان صاحب مسکن هستند که خود احتمالاً نشان می‌دهد که در ایران اشتغال تسهیلات زمین و... در داشتن مسکن مؤثر بوده است. در نهایت بالغ بر ۶۰ درصد از پاسخگویان دارای خودرو می‌باشند. در بخش سلامت، ۵ مؤلفه را در نظر گرفته شد که در همه مؤلفه‌ها وضعیت نیازها، نرخ بالایی را نشان می‌دهد.

بر اساس یافته‌ها، نیازهای سلامت همواره از مهم‌ترین دغدغه‌های بازنشستگان بوده است. در میان مؤلفه‌های مربوط به سلامت، بالاترین سطح نیازها مربوط به سلامت عمومی بود که میانگینی بالاتر از کل شاخص سلامت داشته است. کمترین میانگین هم مربوط به نیازهای توان‌بخشی است که یکی از کمترین میانگین‌ها را داشته است. هرچند سایر شاخص‌ها به‌ویژه نیازهای دارویی و بیمه‌ای همچنان از مهم‌ترین دغدغه‌ها بوده است؛ این یافته با نتایج پژوهش قلی‌زاده و همکاران (۱۳۹۸)، اسمیت (۲۰۰۷) و میراندا کاستیلینو و همکاران (۲۰۱۰) همخوانی دارد.

خانواده به‌عنوان یک نهاد اجتماعی حامی در جامعه ایرانی و تأمین نیازهای اعضا، از حیات تا ممت دارای اهمیت بسیاری است. این شاخص نیازهای خانوادگی که عمدتاً بر مسائل و نگرانی‌های مربوط به فرزندان از جمله مسکن، ازدواج و تحصیل فرزندان، روابط فرد بازنشسته درون خانواده و منزلت اجتماعی آنان متمرکز می‌شود، اولویت بالایی در میان بازنشستگان به دست آورده است به‌طوری‌که حدود ۷۰ درصد اولویت بالایی (زیاد و خیلی زیاد) برای آن قائل بوده‌اند؛ با افزایش سن احتمال ازدواج فرزندان و مستقل شدن آن‌ها بیشتر شده و برخی از نگرانی‌ها نیز کاسته می‌شود. داده‌ها نشان می‌دهد که اولویت‌های مربوط به نیازهای خانوادگی در سنین اول بازنشستگی اهمیت بیشتری داشته و معمولاً بخش زیادی از نگرانی‌ها و مسائل خانواده‌ها را تشکیل می‌دهد. این موضوع با توجه به جایگاه اجتماعی و حمایتی بالای خانواده در ایران درخور توجه است، موضوعی که شاید در کشورهای دیگر کمتر دیده شود. این یافته پژوهش با نتایج پژوهش موسایی (۱۳۸۳) در یک راستا است. اهمیت روابط با خانواده و دوستان و به‌طورکلی محیط اجتماعی در پژوهش عبدی و همکاران (۲۰۱۹) و وونگ (۲۰۱۹) نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

معیشت شاخص دیگری است که یکی از بالاترین اولویت‌ها را به خود اختصاص داده است. قابل پیش‌بینی بوده است که با تورم سال‌های اخیر و بالا رفتن قیمت‌ها در بخش‌های مختلف معیشتی این نیاز اولویت بالاتری به دست آورد. از این رو، قسمت اعظمی از درآمد بازنشستگان به موضوع تهیه مواد غذایی، پرداخت قبوض، حمل و نقل و ... اختصاص یافته و عمدتاً توانایی چندانی برای پس‌انداز باقی نمی‌ماند. از این رو پیش‌بینی می‌شود، طی سال‌های اخیر بخش زیادی از سبد خانوار خانواده‌ها و به‌ویژه سالمندان به سمت هزینه‌های معیشت رفته و از این رو؛ اولویت آن نیز تا این اندازه افزایش یافته است؛ این یافته با نتایج پژوهش محقق‌ی کمال و همکاران (۱۳۸۷) همخوانی دارد.

اما در رابطه با مسکن، نتایج نشان داد که حدود ۹۰ درصد از پاسخگویان مالک مسکن بوده‌اند. همین مسئله تا حدی اولویت این نیاز را کاهش داده است. هرچند با این

حال، و با وجودی که در مقایسه با برخی از نیازهای دیگر، مسکن اولویت کمتری به دست آورده است،

شاخص بعدی که در پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفت اولویت خدمات رفاهی و تفریحی است. این شاخص در واقع به ارزیابی مفاهیمی مثل دسترسی به فضاهای فراغتی مناسب، سرای سالمندان، فعالیت‌های ورزشی و تندرستی، برنامه‌های مذهبی و مواردی مثل سفر می‌پردازد. میانگین این شاخص نسبت به سایر شاخص‌ها پایین‌تر بوده و ۲,۹۴ از ۵ را به خود اختصاص داده است. باین‌حال هنوز هم اولویت نسبتاً بالایی برای سالمندان و بازنشستگان داشته است. به‌واقع این نیاز، برخلاف نیازهای پیشین ماهیتی صرفاً اقتصادی ندارد.

برخلاف خدمات رفاهی و تفریحی، نیازهای اجتماعی و فرهنگی اولویت بالاتری داشته و یکی از بالاترین اولویت‌ها در میان شاخص‌های ما بوده است (۳,۶۵ از ۵). در این شاخص که از گویه‌های مشارکت، معاشرت اجتماعی، منزلت و احترام اجتماعی و ارتباط بین نسلی استفاده شده است، نشان از اهمیت آن در بین بازنشستگان بوده است.

آخرین اولویت مربوط به موارد متفرقه‌ای است که در هیچ‌یک از مقولات قبلی جای نداشت اما می‌توانست جزو نیازهای بازنشستگان باشد. مواردی مثل دسترسی به خدمات شهری، ایمنی و امنیت، داشتن اتومبیل شخصی و دوره‌های آموزشی برای بزرگسالان مطابق با استانداردهای آموزش‌های مادام‌العمر، همگی از مواردی بودند که در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته بود. این شاخص نیز در اولویت‌بندی‌ها نمره بالایی (۳,۴۳ از ۵) را کسب کرده بود و نشان از اهمیت آن در میان پاسخگویان دارد.

حال بر اساس نتایج می‌توان گفت اجرای مطالعات تطبیقی جهت مقایسه عملکردها و استفاده از تجربه سایر کشورها، توجه به موضوع سلامت در ابعاد جسمی، روانی و به‌طور خاص اجتماعی، حمایت‌های واقعی، مادی، روانی و اجتماعی از سالمندان به‌منظور رفع نیازهای خانوادگی با توجه به اهمیت خانواده در ایران، توجه به خدمات رفاهی و تفریحی بازنشستگان از طریق طراحی شهرهای تفریحی توریستی و شهرهای دوستدار سالمندان بر

اساس نیازهای متنوع ایشان و تکریم جایگاه آنان در خانواده و جامعه، توجه به ناهمگونی نیازها و جمعیت بازنشستگان بر اساس متغیرهای مختلف اجتماعی از جمله پیشنهادهایی است که برای ارتقا کیفیت زندگی بازنشستگان، دسترسی به امکانات و رفع به موقع نیازهای آنان می‌توان ارائه کرد.

در نهایت می‌توان گفت هرگونه برنامه‌ریزی برای جامعه بازنشستگان صندوق بازنشستگی لاجرم نیازمند شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای متنوع و متکثر ایشان خواهد بود؛ موضوعی که کانون توجه مقاله بود.

سپاسگزاری

این مقاله حاصل پژوهشی است که با حمایت مالی موسسه راهبردهای بازنشستگی صبا به انجام رسیده است؛ از مدیران و کارشناسان موسسه راهبردهای بازنشستگی صبا به‌طور خاص دکتر حمید گماری؛ از آقای دکتر مرتضایی فر- مدیرکل فرهنگی و اجتماعی صندوق بازنشستگی کشوری- و آقای دکتر علیرضا مرادی همکار پژوهشی طرح سپاسگزاری خود را ابراز می‌دارم.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

ORCID

Sattar Parvin

<http://orcid.org/0000-0001-6471-4668>

منابع

- بلوچ رفسنجانی، الهه، مروتی شریف آباد، محمدعلی، جام برسنگ، سارا و میرزایی، محسن. (۱۴۰۱)، «نیازهای سلامت سالمندان شهرستان رفسنجان»، ایران، مجله سالمندی ایران، سال هفدهم، شماره ۲: ۲۳۲-۲۴۵
- جعفر هزارجریبی، محمد سید غراب، جعفری کافی آباد، صابر و دبستانی، سید مهدی. (۱۳۹۳)، «بررسی نیازها، علایق و اولویت‌های دختران نوجوان شهر تهران»، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، سال پنجم، شماره ۱۸: ۶۳-۱۰۹
- داوری فیض پور آذر شیرین، مهرمحمدی محمود، طلایی ابراهیم و ایمانی، محسن. (۱۴۰۲)، «شناسایی و اولویت‌بندی نیازهای آموزشی سالمندان ایرانی»، سالمند: مجله سالمندی ایران، سال هجدهم، شماره ۳: ۳۷۸-۳۹۵
- زنجری، نسیم، صادقی، رسول. (۱۳۹۹)، شاخص دیده‌بان سالمندی در ایران ۱۳۹۵، تهران: نشر طرح نقد، چاپ اول
- شیرعلی، ابراهیم و مهدی شهبازی. (۱۳۹۹)، «ارائه خدمات فرهنگی و اجتماعی به بازنشستگان سازمان تأمین اجتماعی؛ مسائل و چالش‌های موجود»، فصلنامه تأمین اجتماعی، سال پانزدهم، شماره ۵۸: ۶۳-۹۲
- عباس زادگان، محمد، ترک‌زاده، جعفر. (۱۳۷۹)، نیازسنجی آموزشی در سازمان‌ها، تهران: شرکت سهامی انتشار، چاپ اول
- فتحی و اجارگاه، کوروش (۱۳۸۴) نیازسنجی آموزشی: الگوها و فنون، تهران: انتشارات آبیژ، چاپ اول
- قلی‌زاده، سمانه، استاجی، زهرا، اکرمی، رحیم و قنبری مقدم، اکرم. (۱۳۹۸)، «شناسایی نیازهای مرتبط با سلامت سالمندان شهر سبزوار در سال ۱۳۹۸»، نشریه سالمندشناسی، سال چهارم: شماره ۴: ۶۸-۷۵
- کرم حبیب پور گنابی مرتضی قلیچ و، فرهاد. (۱۴۰۱)، «اثر بخشی خدمات اجتماعی و فرهنگی صندوق بازنشستگی کشوری بر کیفیت زندگی بازنشستگان»، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، سال سیزدهم، شماره ۵۱: ۱-۴۶

۱۸۰ | فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی | سال شانزدهم | شماره ۶۵ | زمستان ۱۴۰۴

- کونتر، هارولد؛ اودانل، سیریل و ویریچ، هینز. (۱۳۸۴)، *اصول مدیریت*، ترجمه، محمدهادی چمران، تهران: دانشگاه صنعتی شریف، موسسه انتشارات علمی، چاپ اول
- محققى کمال، سید حسین، سجادی، حمیرا، زارع، حسین و بیگلریان، اکبر (۱۳۸۷)، «بررسی نیازهای سلامتی سالمندان مستمری‌بگیر سازمان تأمین اجتماعی و بازنشستگی کشوری»، *مجله سالمندی ایران*، سال سوم: شماره ۱: ۸-۱۵
- ملایی، الهه، منصف، عبدالعلی و مهتری آرائی، محمد. (۱۴۰۰)، «تأثیر عوامل اقتصادی و اجتماعی بر اشتغال به کار مجدد بازنشستگان»، *فصلنامه راهبرد توسعه*، سال هفدهم، شماره ۶۷: ۱۹۲-۲۱۷
- موسایی، میثم. (۱۳۸۳)، «آثار اجتماعی و روحی بازنشستگی اعضای هیأت علمی: مورد مطالعه در دانشگاه تهران»، *فصلنامه مدرس علوم اجتماعی*. سال هشتم، شماره ۱۵۷: ۳۶-۱۸۰

- Abdi ,Sarah, Spann,Alice, Borilovic,Jacinta , Witte ,Luc de , and Mark Hawley. (2019).” Understanding the care and support needs of older people: a scoping review and categorisation using the WHO international classification of functioning, disability and health framework (ICF)”, *BMC Geriatr*, 19(1):195.
- Abud, Thais, Kounidas, Georgios, Martin, Kathryn, Werth, Martin, Cooper, Kay, and Myint, Phyo. (2022). “Determinants of Healthy Ageing: A Systematic Review of Contemporary Literature”. *Aging Clinical and Experimental Research*, 34(6),1215–1223
- Börnhorst Claudia, Heger Dörte, and Mensen Anne. (2019).”Associations of childhood health and financial situation with quality of life after retirement - regional variation across Europe”. *PLoS One*. 14(4),1-17.
- Briede -Westermeyer, Juan Carlos, Radici Fraga, Paula Görden, Schilling-Norman, Mary Jane and Pérez-Villalobos, Cristhian. (2023). “Identifying the Needs of Older Adults Associated with Daily Activities: A Qualitative Study”. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(5), 1-23.
- Cantarero-Prieto, David, Pascual-Sáez Marta, and Blázquez-Fernández, Carla. (2018) “Social isolation and multiple chronic diseases after age 50: A European macro-regional analysis.” *PloS one*. 13(10),1-12.
- Cheraghi P, Sadri M, Moradi L, and Cheraghi ZD. (2023). “Assessment of Health-related Needs in Older Adults: A Systematic Review”. *Health Education and Health Promotion*, 11(1): 21-27

- Chia, Jonathan, Hartanto, Andree and Tov, William. (2024). "Retirement and life satisfaction among middle-aged and older adults: A piecewise growth mixture analysis". *Psychology and Aging*. 39(8), 915–932.
- Coelho, Anabela, Lopes, Manuel, Barata, Marta, Sousa, Sofia, Goes, Margarida, Bia, Florbela, Dias, Ana, João, Ana, Lusquinhos, Leonel, Oliveira, Henrique, and Gaspar Tânia (2023) Biopsychosocial Factors That Influence the Purpose in Life among Working Adults and Retirees. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(4): 676-684
- Czaja, Sara, Fisk, Arthur, Rogers, Wendy, Neil Charness, and Sharit, Joseph. (2019) *Designing for Older Adults: Principles and Creative Human Factors Approaches*; USA, CRC Press: Boca Raton, FL.
- Kalánková, Dominika, Stolt, Minna, Scott, Anne, Papastavrou, Evridiki, and Suonen, Riitta. (2021). "Unmet care needs of older people: A scoping review". *Nurs Ethics*. 28(2): 149-178
- Kim, Bo-Ram and Hwang, Hyang-Hee. (2022). "Analysis of Major Factors Affecting the Quality of Life of the Elderly in Korea in Preparation for a Super-Aged Society". *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 19(15), 9618.
- Silva, Isadora, Marquete, Veronica, Lino, Iven, Vanessa, Batista, Carla, Magnabosco, Gabriela, Haddad, Maria, Marcon, Sonia. (2022). "Factors associated with quality of life in retirement: a systematic review". *Revista brasileira de medicina do trabalho: publicacao oficial da Associacao Nacional de Medicina do Trabalho-ANAMT*, 20(4), 676–684.
- Miranda-Castillo, Claudia, Woods, Bob, Galboda, Kumari, Oommen, Sabu, Olojugba, Charles, and Orrell, Martin. (2010). "Unmet needs, quality of life and support networks of people with dementia living at home", *Health and Quality of Life Outcomes*, 8 (1): 132.
- Principi Andrea, Smeaton Deborah, Cahill Kevin, Santini Sara, Barnes Helen, Soggi Marco. (2018). "What Happens to Retirement Plans, and Does This Affect Retirement Satisfaction?" *The International Journal of Aging and Human Development*, 90(2), 152-175.
- Siguaw Judy, Sheng Xiaojing, Simpson Penny. (2017). "Biopsychosocial and Retirement Factors Influencing Satisfaction With Life: New Perspectives". *The International Journal of Aging and Human Development*, 85(4): 332-353.
- Smith, Fiona and Orrell, Martin. (2007). "Does the Patient-centred Approach Help Identify the Needs of Older People Attending Primary Care". *Age Ageing*; 36(6) 628-31.

- Toquero, Cathy Mae Dabi. (2021). "Psychological, Physical, and Social Health Needs of the Aging Society and Post-Pandemic Recommendations on Gerontology" *European Journal of Environment and Public Health*. 5(2)1-4.
- Toye, Francine, Jenkins, Cathy, and Barker Karen. (2021). "Understanding the Experience of Living Well, Beyond the Age of 85 Years: A Qualitative Analysis Using Themes from a Meta-Ethnography". *Age Ageing*, 50(6), 2238–2245
- Wong, Florence Mei Fung. (2019). "Life Satisfaction and Quality of Life Enjoyment among Retired People Aged 65 or Older". *Open Journal of Social Sciences*, 7(5), 119-127

استناد به این مقاله: پروین، ستار. (۱۴۰۴). سنجش و اولویت بندی نیازهای بازنشستگان در ایران (مورد مطالعه صندوق بازنشستگی کشوری)، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۱۶ (۶۵)، ۱۲۷-۱۸۲.

Social Development and Welfare Planning Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.